

DOMOVINSKI

vestnik

Letnik XXXI.

Celovec, petek, 14. maj 1976

Štev. 20 (1761)

Ob obletnici državne pogodbe:

Spričevalo nezrelosti ki si ga Avstrija sama izstavlja

Jutri — 15. maja — bomo spet obhajali obletnico podpisa avstrijske državne pogodbe, s katero je naša domovina leta 1955 po krvavi dobi nacističnega nasilja in po desetletni zasedbi po zavezniških silah končno tudi formalnopravno spet postala svobodna in neodvisna država. Za svojo svobodo in neodvisnost pa je morala plačati določeno ceno; obvezati se je morala, da bo izpolnila in spoštovala obveznosti, ki so ji bile naložene v državni pogodbi. Zato je obletnica podpisa tega mednarodnega dokumenta tudi priložnost, da se napravi obračun, kako je Avstrija odplačevala in poravnala svoje dolge.

Ugotoviti moramo, da je Avstrija pri odplačevanju teh svojih dolgov samo delno ravnala tako, kakor se spodobi za državo, ki polaga važnost na pravno ureditev in na pogodbeno zvestobo. V predpisanem roku je izvedla odplačila, zlasti tista materialnega značaja; toda vse do danes je ostala dolžnik glede izpolnjevanja in izpolnitve tistih svojih pogodbenih obveznosti, kjer gre poleg materialne vrednosti zlasti tudi za idealne vrednote, ali z drugimi besedami, kjer je rešitev odvisna v prvi vrsti od miselnosti.

Ne bomo podrobno govorili o samovoljni in zelo enostranski interpretaciji statusa nevtralnosti. Tukaj mislimo predvsem na tista določila državne pogodbe, ki obvezujejo Avstrijo, da bo dosledno in temeljito izvajala vse korenine nacizma ter preprečila sleherno možnost, da bi iz starega debila boboteli novi poganiki nacistične ideologije. Še posebej pa mislimo na člen 7, ki nalaga Avstriji jasno in nedvoumno dolžnost, da poskrbi za obranitev, za obstoj in enakopraven razvoj slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti na Koroškem in Štajerskem ter na Gradščanskem.

Ob obletnici državne pogodbe je treba opozoriti, da je v teh primerih bilanca pasivna in si Avstrija s tem izstavlja spričevalo svoje nezrelosti. Ravno ta nezrelost pa je značilna, kajti dokazuje, da je Avstrija pri tako imenovanem „premagovanju preteklosti“ še daleč v zaostanku. V tej nezrelosti se odraža tista miselnost, ki jo je odkrila tudi nedavna anketa, ki je pokazala, da razmeroma visok odstotek avstrijskega prebivalstva še danes nagiba k nacistično-rasističnemu naziranjju o večvrednosti enih in manjvrednosti drugih narodov. Prav tako pa omenjena nezrelost opozarja tudi na nevarnost, pred katero je ob obletnici osvoboditve svaril zunanji minister dr. Bielka: da bi bilo nevarno, če bi si pravico do avstrijske domovine podobno kot v prvi republiki ponovno lastila samo ena skupina in bi to svojo interpretacijo skušala monopolizirati, še zlasti nevarno pa bi bilo, če bi se ta interpretacija izkazala za zelo neavstrijsko.

V omenjeni nezrelosti pa je predvsem zakoreninjen tudi načelni odnos, ki ga na merodajnih mestih kažejo do manjšin in do reševanja njihovih življenjskih vprašanj. Dokler v tem odnosu ne bo prišlo do temeljnih sprememb, tako dolgo ne bo mogoče doseči sporazumnih in sprejemljivih rešitev, marveč bodo vse „rešitve“ ostale le diktat, ki ga večina brezobzirno vsili manjšini. Tako bodo vprašanja ostala nerešena in bo Avstrija ostala dolžnik: z neizpolnjevanjem obveznosti iz državne pogodbe si bo sama izstavljala spričevalo svoje nezrelosti.

Dunajski razgovori v stvarni luči

V četrtek 6. maja in v nedeljo 9. maja so se nadaljevali svoječasno začeli razgovori med strokovnjaki vlade in treh v parlamentu ter koroškem deželnem zboru zastopanih strank in predstavniki osrednjih organizacij slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Vlado in stranke so zastopali sekcijski šef dr. Willibald Pahr, ki je razgovore vodil, dvorni svetnik dr. Ralf Unkarl (SPO), državni poslanec univ. prof. dr. Felix Ermacora (ÖVP) in odvetnik dr. Heinrich Orator (FPO), medtem ko so delegacijo koroških Slo-

vencev sestavljali predsednik dr. Franci Zwitter in podpredsednik dr. Gustl Malle za ZSO ter podpredsednik dr. Matevž Grilc in osrednji tajnik dipl. jur. Filip Warasch, katerima se je v nedeljo pridružil še član osrednjega odbora Karel Smolle, za NSKS.

Dejstvo, da so razgovori trajali obakrat skoraj neprekinjeno po 7 ur, kaže, da se vladi mudi in bi na vsak način rada posredovala osnutek zakona o narodnih skupnostih čimprej v parlamentarno razpravljanje, kar je že storila z osnutkom novele zakona o ljudskem štetju. Oba zakona naj bi po želji vlade namreč parlament sklenil še pred počitnicami.

S tem pa smo že pri problematiki razgovorov: v kolikor namreč vlada in stranke slej ko prej vztrajajo na tem, da želijo povezati reševanje odprtih vprašanj slovenske narodne skupnosti s preševanjem v kakršni koli obliki, je tak način reševanja za nas nesprejemljiv in vsak optimizem preuranjen. Zato je ključnega pomena rezultat četrtkovnega srečanja članov ustavnega pododbora parlamenta s predstavniki ZSO in NSKS, ker se mora pokazati, ali je tudi vladna stran pripravljena na pragmatično reševanje, kakršno se skuša najti na razgovorih z eksperti.

Koroški Slovenci smo vsekakor ponovno dokazali, da smo pripravljeni konstruktivno sodelovati pri iskanju skupne znosne rešitve ob upoštevanju naših načelnih stališč in sprejetih mednarodnih obveznosti zlasti v členu 7 državne pogodbe z dne 15. maja 1955.

Z eksperti vsaj so razgovori potekali v stvarnem vzdušju in je bil videz, da obstoja želja po reševanju odprtih vprašanj v sporazumu

(Dalje na 8. strani)

Predsedstvo Slovenije o položaju manjšin v Avstriji

Predsedstvo SR Slovenije je prejšnji teden na seji, ki jo je vodil predsednik Sergej Kraigher, med drugim razpravljalo tudi o nekaterih aktualnih vprašanjih v zvezi s položajem slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji ter o izvrševanju avstrijske državne pogodbe.

Posebno izčrpno pa se je s položajem slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem bavila prejšnji teden komisija skupščine SR Slovenije za mednarodne odnose. Pri tem je prišla komisija do ugotovitve, da zakonski načrti (mišljena sta osnutka zakonov o ljudskem štetju in o narodnostnih skupnostih), ki kršijo določila avstrijske državne pogodbe in celo zmanjšujejo še dosedanje pravice slovenske narodnostne skupnosti, niso načrti za pospeševanje, temveč za omejevanje pravic manjšine.

Spričo vrste novih elementov, ki se pojavljajo na tem področju v zadnjem času, je bilo sklenjeno, da bo komisija eno svojih prihodnjih sej v celoti posvetila odnosom z Avstrijo oziroma reševanju vprašanj obstoja in razvoja slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji.

Značilna sorodnost

V boju proti neonacistično-velikomenški provokaciji, ki jo je za konec meseca maja pripravljala v Gradcu organizacija z imenom „Deutsches Kulturwerk europäischen Geistes“, so demokratske sile zabeležile prvi uspeh: notranje ministrstvo je omenjeno organizacijo končno le razpustilo, vendar ne zaradi njenega značaja in njene dejavnosti, ki je prepoznana z nacistično miselnostjo, marveč iz formalnih vzrokov po društvenem zakonu.

Avstrijske oblasti ostanejo torej še naprej slepe in gluhe za vse tisto, kar se v Avstriji dogaja kljub temu, da je po državni pogodbi izrecno prepovedano vsako širjenje nacistične miselnosti in sleherno udejstvovanje v neonacističnem smislu. Kajti izzivalno proslavljanje „tisočletne nemške Ostmarke“ ostane slej ko prej na dnevnem redu — spremenilo se je le ime prireditelja; zdaj so to vlogo prevzeli svobodnjaški akademiki.

Ob robu teh dogodkov v Gradcu pa je javnost zvedela tudi še za druge, zelo značilne „sorodstvene vezi“. Na posebni tiskovni konferenci je bila namreč razkrita povezava med zdaj razpuščeno organizacijo „Deutsches Kulturwerk europäischen Geistes“ ter raznimi drugimi skupinami, med katerimi naj bi bili poleg svobodnjaških akademikov tudi „Nationale Arbeitsgemeinschaft“, „Österreichische Landsmannschaft“, „Öster-

reichischer Turnerbund“, „Kameradschaft IV“ (združenje nekdanjih pripadnikov SS — op. ured.) in pa — „Kärntner Heimatdienst“.

Ne vemo, v kakšni obliki in kako daleč se takšne značilne sorodstvene vezi pletejo danes. Vemo pa, da ima sorodnost že stare in zelo globoke korenine. Vzemimo le primer Siegfrieda Samesa, ki je kot predsednik abwehrkämpferske organizacije tudi visok funkcionar Heimatdienst: že v letih 1923 do 1926 je bil Ortsgruppenleiter NSDAP, v letih 1930 do 1933 okrajni govornik nacistične stranke (v kateri je imel izredno „častno“ člansko številko 26 661) ter je bil leta 1939 imenovan za predsednika Kreisgericht NSDAP v Št. Vidu na Glini.

Lahko bi navedli tudi še druge podobno „zaslužne“ koroške patriote. Ob njihovi vlogi v tako imenovanih „domovinskih zvezah“ se pač ni čuditi dejavnosti in miselnosti, ki jo te organizacije razvijajo in širijo.

Po zadnjih vesteh je bila graška prireditel preložena za nedoločen čas, eden za drugim pa se začenejo distancirati tudi tisti, ki so bili karkoli povezani z (medtem razpuščeno) organizacijo „Deutsches Kulturwerk“. Ali res niso vedeli, v kakšni družbi se nahajajo, da se šele zdaj tako nenadoma sramujejo dosedanjih „sorodstvenih vezi“?

Za rešitev manjšinskih vprašanj

se mora najprej spremeniti protimanjšinska miselnost

Proti krčevitim poskusom vlade in parlamentarnih strank, da bi s tako imenovanim zakonom o narodnostnih skupnostih v avstrijski demokraciji javnosti ustvarili videz pripravljenosti, končno izpolniti člen 7, se je odločno izrekel tudi osrednji odbor Avstrijske visokošolske zveze (Österreichische Hochschülerschaft — ÖH). V svojem stališču k osnutku omenjenega zakona ÖH predvsem kritizira protimanjšinsko tendenco takšnega „reševanja“ manjšinskih vprašanj in poudarja: „Skozi celotni osnutek se vleče osnovna misel, ki ni nova, vendar nasprotuje členu 7 državne pogodbe — ugotavljanje manjšine.“

V tej luči — kakor pravi ÖH — se celo rešitve, ki bi jih bilo same po sebi treba pozdraviti, sprevržejo v nasprotje. Pri tem visokošolska zveza ne protestira le proti reševanju, marveč predvsem proti osnovnemu naziranjju, kajti: ne more priti do zakona, ki bi bil manjšinam naklonjen, če odgovorni ne bodo končno enkrat brezpogojno zapustili zamisel ugotavljanja manjšine. Poleg tega pa v dosedanjem osnutku omenjenega zakona ÖH vidi dokaz, da se zakonodajalec pri tem nikakor ni trudil za rešitve, ki bi bila manjšinam naklonjena. V podkrepitve svojega mnenja ÖH navaja vrsto kon-

kretnih določil tega zakonskega osnutka, ki nedvoumno kažejo, v kakšno smer gre takšno „pospeševanje“ manjšin — namreč v smer omejevanja in kratenja manjšinskih pravic, v očitno diskriminacijo narodnostnih skupnosti.

Če naj bo zaščita manjšin v Avstriji postala resna, meni ÖH, potem je čas, da se zakoni ne bodo pripravljali za zeleno mizo, marveč v pogovorih s prizadetimi, ker le tako bo dejansko možno ugoditi njihovim zahtevam. Vse dosedanje ravnanje nosi namreč madež ali bijskih akcij, šlo je mimo osnovnega problema: premaganja nacionalnih tradicij v Avstriji. „Šele če se zakonodajalec ne bo oziral na nacionalistične sile in se ne bo več pustil zlorabljati kot orodje tistih sil, bo uspelo doseči rešitev manjšinskega problema, oziroma še boljše, manjšinsko vprašanje bo nehalo biti problem.“

Vprašanju koroških Slovencev je bil namenjen tudi informacijski večer, ki ga je priredil kulturni referat Mednarodnega študentskega doma na Dunaju. Na prireditvi sta zastopnika Kluba slovenskih študentov seznanila poslušalce o zgodovinskem in socialnem razvoju manjšinskega vprašanja ter o pomenu in vsebini člena 7 državne pogodbe. Sledila je živahna

diskusija, ob koncu pa so izglasovali resolucijo, ki so jo naslovili na avstrijsko zvezno vlado, na državne poslance in na demokracijo javnost v Avstriji.

V resoluciji udeleženci zborovanja zahtevajo, da mora zvezna vlada odstopiti od nameravnega ljudskega štetja posebne vrste ter določila člena 7 v celoti izpolniti na vsem jezikovno mešanem ozemlju brez kakršnega koli ugotavljanja manjšine. Ugotavljanje manjšine, ne glede na to, v kakšni obliki in pod kakšnim imenom bi bilo izvedeno, bi pomenilo odpoved izpolnitvi narodnih pravic koroških Slovencev v smislu določil člena 7; ne bi pomenilo nič drugega kot štetje tistih Slovencev, ki se niso uklonili nacionalističnemu pritisku.

Udeleženci informacijskega večera so pozvali vse demokratske organizacije, naj se pridružijo solidarnostnemu gibanju. Kajti — tako so poudarili — ugled Avstrije je zaradi kapituliranja odgovornih pred protimanjšinskimi silami že dovolj trpel; zdaj je čas, da mednarodna javnost spozna tudi tiste Avstrijce, ki so za izpolnitev člena 7 in za mirno sožitje vseh narodnostnih skupnosti v Avstriji na podlagi narodne enakopravnosti in prijateljstva med narodi.

Izčrpno stališče koroških Slovencev k osnutku zakona o narodnostnih skupnostih

V uradu zveznega kanclerja so bili — kakor posebej poročamo na 1. strani — prejšnji teden razgovori predstavnikov obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev s skupino pravnih izvedencev treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank. Predmet razgovorov je bil predvsem osnutek tako imenovanega zakona o narodnostnih skupnostih, ki ga je izdelal urad zveznega kanclerja. K temu osnutku sta Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev kot predstavništvo slovenske narodne skupnosti na Koroškem zavzela stališče v izredno obširni, 35 strani obsegaajoči vlogi, kjer sta k vsem vprašanjem podrobno in konkretno povedala svoje mnenje, svoje poglede in svoje predloge.

Osrednji organizaciji poudarjata, da sta že v svoji spomenici z dne 11. oktobra 1975 predlagali, naj bi bil v zaščito narodnega značaja in narodnostnih pravic sklenjen poseben manjšinski zakon, ki bi preko ustavno-pravno zagotovljene individualne enakopravnosti državljanov slovenske narodnosti uresničil enakopravnost slovenske manjšine kot narodne skupnosti ter upošteval zahtevo, da hočemo koroški Slovenci živeti kot enakopravni med enakopravnimi. Sedanji osnutek zakona o pravnem položaju narodnih skupin v Avstriji pa nikakor ne odgovarja predstavam koroških Slovencev o takem zakonu. Kajti — kakor je rečeno v stališču obeh osrednjih organizacij — izhajati je treba iz dejstva, da prizadela narodna skupnost kot subjekt pripadajočih ji pravic najboljše ve in more razsoditi, kaj služi njenemu obstoju in razvoju.

Zakon o narodnih skupnostih mora vsebovati zaščito manjšine pred diskriminacijo ter pospeševanje manjšine; oba vidika morata služiti namenu, da narodno skupnost ohraniti in zavarujeta njen obstoj — je rečeno v stališču ZSO in NSKS. Ohranitev in zaščita obstoja narodne skupnosti pa vsebuje tudi njen razvoj znotraj družbe, v kateri živi, kajti stagnacija v njenem jezikovnem, kulturnem in družbenem razvoju bi že pomenila negativen razvoj, ker bi narodno skupnost ponižala v muzealno-folkloristično skupnost, medtem ko slovenska narodna skupnost hoče biti živa narodna skupnost z voljo do ohranitve tudi napram večini. Ker pa v današnjem družbenem redu ohranitev narodne skupnosti ni možna brez konkretnega pospeševanja na vseh življenjskih področjih, je pospeševanje narodnih skupnosti dolžnost države. Pri tem organizaciji posebej opozarjata na ustreznost določila avstrijskega temeljnega državnega zakona, zvezne ustave, senžermenske mirovne pogodbe ter državne pogodbe iz leta 1955 in poudarjata: Pozitivno pospeševanje zahteva dodatno pospeševanje preko normalnega pospeševanja, ker pri manjšinah po splošnem mnenju manjšinskih teorefikov in pravnih strokovnjakov enakopravnost celo ob priznavanju splošnih pravic in načela enakosti pred zakonom še ne pomeni dejanske enakopravnosti. „Zato ne zadostuje, da se narodna skupnost zaščiti pred diskriminacijo; pospeševalno manjšinsko pravo terja dodatno obsežno pospeševanje narodne skupnosti na vseh življenjskih področjih,“ poudarjata ZSO in NSKS ter navajata, da so ta načela in zlasti načelo, da je varstvo manjšin tudi nacionalni interes države, upoštevana v vseh modernih določilih v zaščito manjšin, kot n. pr. v ustavi SR Slovenije glede italijanske in madžarske narodnosti ali v Zvezni republiki Nemčiji glede danske in na Danskem glede nemške manjšine.

V vlogi je potem podrobno obrazloženo, kako si koroški Slovenci predstavljamo pospeševanje na vseh življenjskih področjih, kot so npr. tisk, radio in televizija, izobraževanje odraslih, literarna in

znanstvena dejavnost, knjižnice in založništvo, gospodarska dejavnost, upoštevanje pripadnikov slovenske narodne skupnosti pri zasledbi uradnih mest; posebno pomembna za ohranitev narodne skupnosti in njene svojstvenosti pa je predšolska in šolska izobrazba: medtem ko je glede otroških vrtcev opozorjeno na vzorno ureditev za retoromansko skupnost v Švici, pa je glede šolske izobrazbe rečeno, a mora vzgoja služiti medsebojnemu razumevanju, ohranitvi in utrditvi notranjega miru in nadaljnjemu razvoju medčloveških odnosov.

Matični narod se zanima za usodo zamejskih Slovencev

Zveza socialistične mladine Slovenije je priredila prejšnji teden v Dolenjskih Toplicah okroglo mizo, kratka informativna predavanja in diskusijo o položaju Slovencev v zamejstvu. Udeležencem, mladim delavcem iz Slovenije, sta o Slovincih v Italiji govorila Milan Pahor in Dušan Udovič; o položaju koroških Slovencev, o manjšinski zaščiti v Avstriji, o omejevanju manjšinskih pravic tudi po podpisu državne pogodbe ter o solidarnostnem gibanju med narodnostnimi skupinami in večinskimi narodom pa je spregovoril Teodor Domej.

Mladi delavci so v diskusiji pokazali živo zanimanje za probleme Slovencev v Italiji in Avstriji. Do izraza je prišla visoka stopnja informiranosti, kar dokazuje, da pozorno spremljajo dogajanja v zamejstvu.

Zveza avstrijskih visokošolcev in Klub slovenskih študentov v Gracu sta 5. 5. 1976 na graški univerzi priredila diskusijo večer na temo „ugotavljanje manjšine“.

Kot diskutanti so sodelovali: Zvezni poslanec dr. Josef Maderner za koroško socialistično stranko, deželni poslanec Leo Uster za koroško ljudsko stranko, dr. Reginald Vospernik za NSKS, tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser in dr. Trautl Brandstaller od avstrijske radio-televizije.

Diskusijo je vodil prof. Harald Balloch.

Predstavnik Zveze avstrijskih visokošolcev (ZAV) je diskusijo otvoril in takoj na začetku poudaril, da je nujno potrebno, da študenti spremljajo politična dogajanja in da zavzamejo da njih tudi ustrezna stališča. Poudaril je, da je manjšinska problematika danes v Avstriji eden največjih notranjepolitičnih problemov in da presega celo nacionalne okvire. V nadaljevanju je predstavnik ZAV prebral resolucijo izvršnega odbora ZAV z dne 8. januarja 1976. Med drugim resolucija še posebno poudarja, da IO ZAV odločno nasprotuje poskusom, da bi Slovincem in Hrvatom v Avstriji dali pravico, ki jim gre do sedem članu avstrijske državne pogodbe le na podlagi predhodnega štetja. V nadaljevanju pravi resolucija, da so vse tri v parlamentu zastopane stranke krive, da so nemški nacionalisti na Koroškem v zadnjih letih pridobili na vplivu. Tudi nepremagana nemško-nacionalistična miselnost je pripomogla k temu. Na koncu resolucija IO ZAV poziva vladu, stranke in parlament, da naj

preverijo delovanje fašističnih organizacij in da naj vlada razpusti vse tiste organizacije, ki delujejo proti avstrijski državni pogodbi.

Dr. Vospernik: Odklonil je ugotavljanje manjšine in ga imenoval kot največji uspeh koroškega Heimatdienst po letu 1957, ponovil nekaj znanih argumentov proti preteženju, se dotaknil šolskega vprašanja ter spregovoril nekaj o zaščiti narodnostnih skupnosti v mednarodni praksi. Poudaril je tudi, da se on osebnostno zavzema za pogovore med manjšino in KHD, kar pa osrednje organizacije koroških Slovencev odklanjajo. Zaključil je z besedami, da na Koroškem ne potrebujemo niti južnega niti severnega vetra ampak toplo karantansko sonce.

Dipl. inž. Feliks Wieser: Tudi on je odklonil predvideno štetje posebnih vrst in na podlagi rezultatov ljudskih štetij iz let 1951, 1961 in 1971 zelo prepričljivo dokazal, da so ljudska štetja služila statističnemu zmanjševanju koroških Slovencev in hkrati pomenila preorientacijo prebivalstva na Južnem Koroškem k nemštvu.

V teku diskusije je tov. Wieser ugovarjal deželnemu poslancu Usterju, ki je trdil, da se ne ve kje Slovinci živijo. Zveznemu poslancu dr. Madernerju pa je tajnik ZSO na trditvi, da tudi v Jugoslaviji dobijo pripadniki tujih narodnosti topografske napise le tedaj, če jih je 25 odstotkov v nekem kraju odgovoril, da to ni res in da je najboljši primer Koper/Capodistria na Primorskem kjer živi približno 3 odstotke Italijanov, ki imajo tako topografske napise v italijanskem jeziku in kjer je italijanščina enakopra-

ven uradni in ne pomožni jezik. Tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser je na koncu poudaril, da je ZSO na Koroškem trdno prepričana, da mirne in perspektivne rešitve manjšinskega vprašanja v Avstriji ne more biti, če bo avstrijska vlada izvedla ugotavljanje manjšine. Avstrijska vlada je v zmoti, če misli, da bo z ugotavljanjem manjšine zadovoljila nemške nacionaliste na Koroškem.

Nasprotno, če bo avstrijska vlada vzela ugotavljanje manjšine kot osnovo za izpolnitev sedmega člena, potem bodo manjšini nenaklonjene sile tako ugotavljanje vedno znova zahtevale. Koroški Slovenci smo bili vedno pripravljeni se konstruktivno pogajati z zvezno vlado. To smo potrdili z nešteti pismenimi predlogi. „Zato tukaj ponovno poudarjam, da bomo koroški Slovenci tudi v prihodnje pripravljeni pogajati se z vlado in nobenim drugim, kot enakopraven partner, kot subjekt in kot živ nosilec naših pravic“ je dejal tov. Wieser.

Rešitev manjšinskega vprašanja v Avstriji je možna samo in edino v sodelovanju z prizadelemi manjšinami, ki same najbolj dobro vedo kaj nim koristi in kaj njim škoduje je zaključil tajnik ZSO.

Deželni poslanec Leo Uster: Dejajle je da je razen dvojezičnih napisov člen sedem izpolnjen. Povedal je, da se ne ve kje Slovinci živijo. Trdil je tudi, da ima manjšina premalo razumevanja za večinski narod in da nekateri hočejo nemško govoreče učitelje izseljevati iz južne Koroške.

Zvezni poslanec dr. Maderner: Začel je s tem, da je hvalil lepoto slovenskega jezika vse od leta 1955 zavzemale za izpolnitev državne pogodbe in za uresničitev pravic slovenske narodnostne skupnosti, ter jih hoče sploh izključiti.

● Pričujoči osnutek pomeni izpolnitve določil sedmega člena državne pogodbe, marveč je v nekaterih primerih prišlo celo do tega, da se brez nadomestka črtajo njegova določila. Koroški Slovenci se pa nočemo odpovedati mednarodnim varstvenim jamstvom.

● V osnutku je zasidrano, da je potrebno ljudsko štetje oziroma uradno statistično ugotavljanje številčne moči narodnostne skupine; osnutek pogojuje pravice narodnostne skupine z določeno številčno močjo, popolnoma ločuje pravice od naseljenega prostora narodnostne skupine in uveljavlja čisto priznavalno načelo. To pa pomeni revizijo določil državne pogodbe.

● Osnutek meri očitno na to, da odvzame pravico zastopstva narodnim organizacijam, ki so se

Nesprejemljivo reševanje

odprtih manjšinskih vprašanj

Način, kako si v Avstriji zamišljajo „reševanje“ odprtih manjšinskih vprašanj potom ugotavljanja manjšin in s tako imenovanim zakonom o narodnostnih skupnostih, je še naprej deležen odločne odklonitve in protestov, ki zajemajo čedalje širše kroge ne le pri neposredno prizadetih narodnostnih skupnostih, ampak tudi med večinskimi narodom.

● Proti sedanjemu osnutku zakona o narodnostnih skupnostih se je odločno izrekel tudi Hrvatski akademski klub na Dunaju. Poudaril je, da je ta osnutek za hrvatsko narodnostno skupnost nesprejemljiv, ker ne vsebuje nobenih določil za uresničitev manjšinskih pravic glede vzgoje, šolstva in hrvatskih oddaj v OFR; ker temelji na ugotavljanju manjšine; ker pomeni očitno omejitev v členu 7 predvidenih pravic in ker je sestavljen tako, da bi bilo izvajanje njegovih določil v pretežni meri odvisno od dobre volje izvedbenih organov, kar je po dvajsetletnem neizpolnjevanju državne pogodbe povsem nesprejemljivo. Ob koncu HAK sicer priznava, da se sedanja zvezna vlada trudi za rešitev manjšinske problematike, vendar pa zahteva, da mora biti v obveznem terminskem koledarju določena globalna rešitev vseh še odprtih vprašanj.

● Proti slehernemu ugotavljanju manjšin, proti načrtovanemu zakonu o ljudskem štetju, proti načrtovanemu zakonu o narodnostnih skupnostih, za pravice koroških Slovencev — tako se je glasilo geslo javne prireditve, ki jo je na graški univerzi imela Komunistična zveza Gradec. Udeleženci so protestirali proti temu, da je parlamentarni pododbor, ki se bavi z zakonom o ljudskem štetju posebne vrste, povabil na razgovor tudi koroški Heimatdienst. „Smatramo za provokacijo slehernega demokrata, če bo ta reakcionarna organizacija, ki se je vedno odkrito izjavljala proti vsaki enakopravnosti manjšin v Avstriji, zaslišana v parlamentu kot zastopnica nemško govorečih Korošcev,“ je rečeno v protestni resoluciji, kjer je še poudarjeno, da skuša vlada s tem svojo reakcionarno politiko v tem vprašanju prikriti za koroškim Heimatdienstom.

vse od leta 1955 zavzemale za izpolnitev državne pogodbe in za uresničitev pravic slovenske narodnostne skupnosti, ter jih hoče sploh izključiti.

● Pričujoči osnutek pomeni za slovensko narodnostno skupnost poslabšanje celo v primerjavi z dosedanjimi popolnoma nezadostnimi rešitvami posameznih določil, ki naj ščitijo slovensko narodnostno skupnost.

● Osnutek ne vsebuje nobenih sankcij za morebitne prekrške posameznih določil in nobenih jamstev za ohranitev in zaščito obstoja narodnostne skupnosti, kot to jamči zakon.

● Osnutek gre, kot vsi dosedanja zakoni, mimo vseh predlogov za ureditev in obstoj njenih življenjskih vprašanj, ki jih je dala slovenska narodnostna skupnost.

● Ponovno poudarjamo svoje prepričanje, da se tak zakon more

izdelati samo skupaj z narodnostnimi skupinami. Pri tem se morajo samo po sebi razumljivo upoštevati predlogi narodnostnih skupnosti, ker one najbolj vedo, kaj služi njihovi ohranitvi in zagotovitvi njihovega obstoja.

● Največja pomanjkljivost osnutka pa je v tem, da se krajevno in stvarno območje veljavnosti prepušča odredbam, tako da sploh ni razvidno, kje in kako naj bi bil zakon uveljavljen.

Ravno za to pa osrednji organizaciji koroških Slovencev v svojem stališču posebno izčrpno govorila tudi o vprašanju, kje in kako morajo biti uresničena določila člena 7, zlasti kar se tiče slovensčine kot uradnega jezika pred sodišči in upravnimi uradi ter glede dvojezičnih topografskih napisov in označb. V tej zvezi odklanjata sleherni povezovanje narodnostnih pravic s predhodnim ugotavljanjem številčne moči manjšine ter poudarjata, da je takšno ugotavljanje zaradi posebnih zgodovinskih, gospodarskih in socialnih pogojev slovenske narodne skupnosti na Koroškem ne le po našem mnenju, marveč tudi po mednarodni praksi in po mnenju priznanih manjšinskih strokovnjakov povsem neuporabno sredstvo za reševanje in ureditev manjšinskih vprašanj. Nasprotno morajo biti narodnostne pravice uresničene na celotnem naseljenem področju slovenske narodne skupnosti na Koroškem — to področje pa je znano in je bilo točno orisano že v protokolih senžermenske mirovne pogodbe in na pogajanjih za državno pogodbo po letu 1945, zlasti pa v odredbi o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945.

V vlogi ZSO in NSKS podrobno naštevata, kje in kako morajo biti izvedena določila člena 7 ter menita, da s takšno ureditvijo nikakor ne bi bilo ustvarjeno slovensko ozemlje, marveč zgolj krajevno območje, na katerem bi se posameznik lahko poslužil pravic v smislu člena 7 državne pogodbe. Poleg tega to tudi ne bi pomenilo ugotovitve, kakšna je etnična pripadnost prebivalstva tega območja; s tem bi bilo določeno zgolj krajevno območje veljavnosti določil člena 7, nikakor pa ne številčna moč manjšine, kar po določilih državne pogodbe za uporabo in posluževanje pravic tudi ni potrebno.

Tudi graški študenti razpravljali o ugotavljanju manjšine

ven uradni in ne pomožni jezik.

Tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser je na koncu poudaril, da je ZSO na Koroškem trdno prepričana, da mirne in perspektivne rešitve manjšinskega vprašanja v Avstriji ne more biti, če bo avstrijska vlada izvedla ugotavljanje manjšine. Avstrijska vlada je v zmoti, če misli, da bo z ugotavljanjem manjšine zadovoljila nemške nacionaliste na Koroškem.

Nasprotno, če bo avstrijska vlada vzela ugotavljanje manjšine kot osnovo za izpolnitev sedmega člena, potem bodo manjšini nenaklonjene sile tako ugotavljanje vedno znova zahtevale.

Koroški Slovenci smo bili vedno pripravljeni se konstruktivno pogajati z zvezno vlado. To smo potrdili z nešteti pismenimi predlogi. „Zato tukaj ponovno poudarjam, da bomo koroški Slovenci tudi v prihodnje pripravljeni pogajati se z vlado in nobenim drugim, kot enakopraven partner, kot subjekt in kot živ nosilec naših pravic“ je dejal tov. Wieser.

Rešitev manjšinskega vprašanja v Avstriji je možna samo in edino v sodelovanju z prizadelemi manjšinami, ki same najbolj dobro vedo kaj nim koristi in kaj njim škoduje je zaključil tajnik ZSO.

Deželni poslanec Leo Uster: Dejajle je da je razen dvojezičnih napisov člen sedem izpolnjen. Povedal je, da se ne ve kje Slovinci živijo. Trdil je tudi, da ima manjšina premalo razumevanja za večinski narod in da nekateri hočejo nemško govoreče učitelje izseljevati iz južne Koroške.

Zvezni poslanec dr. Maderner: Začel je s tem, da je hvalil lepoto slovenskega jezika

in poudaril, da ima ta jezik celo dvojino. Že v isti sapi pa je poudaril, da ta jezik govori le približno dva milijona ljudi in da je izredno težak. Povedal je, da se je že nekajkrat začel učiti slovensčine in da je vedno znova ugotovil, da je za njega pretežka. Skratka slovenski jezik in slovenstvo nasploh je postavil v luč nepomembnosti in ju ožigosal kot nekaj kar lahko človeka le ovira pri napredovanju v višjo socialno skupino. Trdil je, da posameznik s tem jezikom ne more kaj početi in da ga lahko uporablja le v izjemnih primerih. Rekel je, da kljub temu razume zakaj Slovenci nasploh posebnost pa še koroški Slovenci vodijo tako grozen in strahovit boj za ta jezik. Govoril je tudi o Avstrijih in Slovincih, in o tem, da hočejo koroški Slovenci v geto.

Dr. Brandstaller: Na začetku je poudarila, da je deželni glavar Wagner njo samo in vse liste, ki so proti štetju imenoval kot izvenparlamentarno opozicijo. Povedala je, da je odnos do manjšin merilo za stopnjo demokracije v neki državi. Govorila je o tem, da avstrijske stranke popuščajo KHD, razložila je nastanek državne pogodbe in člena sedem. Jasno je povedala, da v državni pogodbi ni govora o odstotkih in o preteženju, da je zahteva po štetju prišla od nemških nacionalistov in da določeni krogi na Koroškem že stoletja skušajo devalvirati slovenski jezik. Politikom pa je očitala da imajo premalo poguma in da se preveč podrejuje strankini disciplini.

Dipl. inž. Feliks Wieser

Veličastna osrednja proslava ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja

Ob udeležbi 6000 ljudi, med njimi so bili najvišji predstavniki družbeno-političnega in kulturnega življenja Slovenije, zastopniki Slovencev iz Avstrije in Italije, predstavniki ostalih jugoslovanskih republik in pokrajin ter udeleženci iz vseh slovenskih občin, je bila minulo soboto v Ljubljani veličastna osrednja proslava ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja. Velikano slovenske besede in kulture ter znanilcu osvobodilnega boja in socialistične revolucije se je dostojno poklonil slovenski narod, kateremu je Cankar žrtvoval vse svoje življenje in delo.

Na proslavi je najprej spregovoril član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj, ki je tudi predsednik republiškega odbora za praznovanje Cankarjevega jubileja. Orisal je glavne značilnosti Cankarjevega idejnega in revolucionarnega delovanja ter poudaril, da je redko-kateri slovenski pisatelj s svojo umetniško besedo tako močno vplival na svoj čas kot prav Cankar. „To je tudi razumljivo,“ je dejal Kardelj, „kajti Cankar je ves in z vso svojo umetnostjo živel za tisti svoj čas, v katerem je zavestno in z vsem svojim ustvarjalnim hrepenenjem zaslutil dobo, ki prihaja. Njegova beseda je bila polna ljubezni do človeka, ki hrepeni po

bolj človečnem, do delavca-proletarca, v katerem je videl bodočnost, do vseh ponižanih in razžaljenih. Bila je tudi polna ljubezni do svojega naroda, do naroda-proletarca, kakor ga je imenoval, ki se je boril za svoj obstanek pod pritiskom tujega gospodarja. Trdno je verjel v svobodno bodočnost slovenskega naroda in njegovo združitev in se je neomahljivo boril za ta cilj.“

Toda Cankarjeva beseda je bila tudi kot bridek meč — je naglasil Edvard Kardelj — kadar je razkrival reakcionarnosti in brezperspektivnosti vladajoče družbe slovenskega naroda in njenega klerikalnega in liberalnega malome-

ščanskega priveska. Cankar je razgalil vso umazanijo odvisnosti takratne slovenske družbe od vladajoče strukture avstroogrske monarhije. Do Cankarja še nihče ni tako ostro in tako globoko razkrival zgodovinske preživetosti klerikalizma in njegove nevarnosti za bodočnost slovenskega naroda; nihče pred njim ni tako ostro osmešil in razgalil duhovne neboljnosti slovenskega malomeščanstva, njegovega cmeravega rodoljubja, ki se ga je bil za skledo leče vedno pripravljeno odreči, njegovega klečeplazniškega hlapčevstva pred lastnim gospodarjem, njegove odtujenosti od resničnega slovenskega ljudstva ter novih tokov, ki so nastajali v njem.

„Prav zato, ker je vse to zgodaj spoznal, je Cankar našel pot do delavskega razreda, do delavskega političnega gibanja, do socializma. Z vso močjo svoje zavesti in svoje slutnje je napovedoval čas, ki prihaja in v katerem bodo nove sile, sile socialistične revolucije, izbojevale vodilno vlogo v razvoju slovenske družbe, pa tudi njegove kulture.“

S svojo umetniško besedo pa je bil Cankar dejansko tudi znanilec narodnoosvobodilne vojne slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov ter socialistične revolucije. Govornik je opozoril, da so parizani eni svojih brigad dali ime „Cankarjeva brigada“, da so bile Cankarjeve besede „Narod si bo pisal sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar“ eno najbolj pogostih

(Dalje na 8. strani)

Ob stoletnici
rojstva
Ivana Cankarja

vabi
Slovenska
prosvetna zveza
na premiero
najnovejšega slovenskega
barvnega filma

Idealist

● v četrtek 20. maja 1976
ob 20.30 uri v Celovcu,
Volkscino (v sodelovanju
s Cine-Klubom v
Celovcu)

ter na nadaljnji
predstavi

● v petek 21. maja ob 20. uri v Št. Jakobu v Rožu, kino Janach
● v torek 25. maja ob 20. uri na Čajni, občinski kino.

Film „Idealist“ je posnet po Cankarjevem romanu „Martin Kačur“. Ljubitelji slovenske filmske umetnosti pristrčno vabljeni!

Kratka vsebina filma „Idealist“

IDEALIST je Martin Kačur, učitelj, ki je bil zaradi prosvetljske dejavnosti premeščen iz mesta v zakolno Zapolje. Takšna dejavnost je bila na prehodu iz 19. v 20. stoletje nezaželjena.

V Zapolju se Kačur zaljubi v gosposko Minko, želi si ljubezni in razumevanja za svoje ideje, a doživi bridko razočaranje. Kljub opozorilom Kačur nadaljuje s prosvetljevanjem ljudstva. Vaščane skuša prepričati, da je v izobraževanju pot iz trpljenja neukih množic. Toda zborovanje, ki ga organizira, se sprevrže v pretep in spet ga kazensko premestijo.

V Blatnem dolu je Kačur po po-

razu zagrenjen, toda zlomili ga niso. Znova se je pripravil boriti za svoje ideale. Spozna in se oženi s Tončko. Usoda se z njim spel kruto poigra: Tončka je v njem videla le možnost, da se reši blatne vasi in njene zaostalosti. Ko Kačur spet skuša sklicati zborovanje in naleti na odločno nasprotnost župnika in župana, se strti tudi zaradi razdora z ženo preda pijači.

Po dvanajstih letih nastopi v deželni liberalizacija. Do veljave pridejo ideje, za katere se je Kačur boril. Spremembe ne more razumeti in ko ga premestijo v lep trg Laze, se ne more vključiti v novo življenje. Nasprotno pa žena zaživi polno in veselo življenje. Kačur ne more razumeti ne nje ne kolegov oportunistov, ki so obrnili plašč po vetru. Ko mu je vsega dovolj, glasno obračuna z oportunisti. S tem pa se prične njegov labodji sprev. Ko mu umre sin Lojze, edini, ki ga je ljubil, se Kačur strti napoti stran od ljudi. V snežnem metežu omaga in obleži.

Film „Idealist“, ki je bil posnet po Cankarjevem romanu „Martin Kačur“, sodi med najboljše dosežke stvaritve slovenske filmske proizvodnje ter predstavlja dragocen prispevek k proslavi 100-letnice umetnikovega rojstva.

Slike po naravi

Samostojna razstava Zorke Weiss v Celovcu

v tujini. Je tudi članica skupine MLADJEVCI, skupine slovenskih koroških likovnih umetnikov.

Weissova slika svoje podobe okoli, svoje „slike po naravi“, kot jih sama imenuje, v tehniki jajčne tempere in v smislu neoimpresionističnega stilnega načina. Rada pa tudi riše, pogosto z barvastimi svinčniki, in te risbe so najbolj neposreden zapis njenih opazovanj narave. Zavzeto opazuje vpliv sončne energije — svetlobe — kot vir življenja, predvsem pa razmerje med svetlobo, prostorom in barvo. V svojih risbah skuša ujeti in ohraniti trenutno zračno in svetlobno vzdušje. Pri tem ji ne gre toliko za predmet v prostoru, ampak za dogajanje okoli predmeta, ki je v tem odnosu do svetlobe konstantna.

Zorka Weiss je izredno občutljiva osebnost. Slikarka, ki obvlada svoj motivni svet, pogojen v naravi, do vznemirljivosti. V njenih delih je čutiti, da se pred svojo nalogo popolnoma sprosti in da suvereno izvaja svoje zamisli. Kljub današnjemu času, ki nudi številna odkritja in informacije, s tem pa tudi vplive, se Zorka Weiss izraža kar najbolj osebno in avtonomno.

m

Risbe, skice in študije so predmet že pete samostojne razstave mlade slovenske umetnice Zorke Weiss. Prihodnji torek, 18. maja, ob 19. uri se bo v Mali galeriji celovskega Doma umetnikov akademska slikarka ponovno predstavila koroškemu občinstvu.

Umetnica Weissova, sicer profesorica likovne vzgoje na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu, je sodelovala že na številnih skupinskih in osebnih razstavah tako doma kot

Manjšinska problematika v reviji „Razprave in gradivo“

V ponedeljek so sodelavci Inštituta za narodostna vprašanja v Ljubljani predstavili javnosti novo dvojno številko revije „Razprave in gradivo“ (št. 7-8, april 1976).

Najnovejša številka, ki obsega 272 strani, je v celoti posvečena problematiki slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Številni avtorji, med katerimi so znani in tudi že mednarodno priznani strokovnjaki, osvetljujejo z najrazličnejših strani položaj Slovencev in Hrvatov ter avstrijsko manjšinsko politiko sploh. Poleg tega pa je objavljenega še precej gradiva — spomenic, vlog in drugih dokumentov.

O izredno zanimivi publikaciji bomo v našem listu še obširneje poročali, naroči se pa lahko tudi v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

O B S T O L E T N I C I R O J S T V A I V A N A C A N K A R J A

Slovensko ljudstvo in slovenska kultura Predavanje Ivana Cankarja leta 1907 v Trstu

(Marsikaj od tega, kar je takrat povedal Cankar, je v polni meri aktualno tudi še danes.)

(3. nadaljevanje)

Nobeno delo, ki ga je izvršil človek v prilog svobode, torej v prilog kulture, ne izgine za vekomaj, ne ogenj ga ne more za vekomaj pokončati, ne meč! — S krvjo tistih naših delavcev prvorojencev je bila pognojena njiva vse naše poznejše kulture. In kadar bo žetev dozorela, kadar bodo kose pripravljene, se bomo spominjali mučnikov! —

○

Sto let in dalj je ležal na tleh slovenski narod, suženj tujinske gospode. Uživel se je pod suženjstvo kakor konj pod komat. Tako se je udal in ponižal, da si ni mogel misliti več ne sebe ne svojega soseda brez valpta z bičem v roki. Vzdrnil se je narod šele pod vplivom sveže sape, ki je dihala s Francoskega, tudi slovenskemu narodu se je zableščalo v očeh, ko je vzplamenela v Parizu luč velike francoske revolucije... In Vodnik je navdušen pozdravljaj žezlo Napoleonovo... No, ta prepoved je bil kakor hipno prebujenje, ko se človek strese in se mu zalesketajo oči... Napoleon je šel — in če je bilo ljudstvo tepeno prej z bičem, je bilo tepeno zdaj s škorpioni.

Kako se je godilo Slovincem od Napoleona do Franca Jožefa, popisuje dr. Lončar v svoji

ginil on sam in njegov najožji prijateljski krog, brošuri: Politično življenje Slovencev:

„Obupen je bil socialni, kulturni in politični položaj Slovencev v predmarčni dobi. Domače plemstvo so bili izgubili popolnoma; kar je bilo plemstva je bilo odtujeno narodu in je delalo za nemške, laške in madjarske koristi. S slovenskimi žulji je bogatelo na škodo slovenstvu. Tudi meščanstvo je bilo neslovensko po duhu in deloma tudi po krvi. Mali trgovci in obrtniki, o katerih bi se lahko reklo, da ni doma meščanov, kadar gredo kmetje na polje, so bili odvisni od tuje gospode in tujih uradnikov in so se jim zato prilagodovali v mišljenju in vedenju... Kmet ni bil svoboden, temveč podložno svojemu graščaku. Trli sta ga tlaka in deseterina kakor tudi veliki davki... Tlačanstvo pa je slabo vplivalo na moralno slovenskega naroda, ki mu je vzgajilo servilizem, hlapčevsko ponižnost pred gospodo, kar je umevno, ako se je med graščinskimi uradniki nahajal oskrbnik, ki se je bahal: „Jaz sem četrta božja oseba na zemlji!“ —“

○

Že v drugi polovici teh žalostnih časov je živel in pisal največji slovenski pesnik, Pre-

šeren. V kakšnih političnih in družabnih razmerah je živel, kako je živel, izginil in pot je prvo in strašno znamenje nove dobe. Prešeren je živel kakor proletarec in se je hotel obesiti, predno ga je rešila smrt; Andrej Smole, idealen človek, je živel viharno življenje in je klaverno umrl; Čop se je utopil.

Življenje, nehanje in smrt teh ljudi je žalostna igra, ki jo bo treba še napisati in ki odpira duri natežaj v preteklost našega naroda in v njegovo prihodnost do naših dni.

Zakaj nikoli poprej kakor v Prešernovi dobi se ni tako jasno odprlo brezno med narodom in ljudstvom. Prešeren je bil velik pesnik in ljudstvo ga ni več razumelo; njegove pesmi, iz srca pete, so zvenele in izzvenele brez odmeva — ljudstvo jih ni slišalo. Ljudstvo ni več poznalo tistih, ki so darovali na njegovem oltarju svoje telo in svojo dušo. Začela se je dolga vrsta tragedij, grozna vrsta, ki ni zaključena do današnjih dni. Vsa strma cesta naše kulture je orošena in pognojena s solzami in s krvjo.

Vsi tisti naši veliki in pravični pesniki, umetniki in znanstveniki, ki so s pošteno mislijo in močno voljo zidali dalje in višje na zgradbi naše kulture — vsi so plačali svoje početje s svojo srečo in s svojim življenjem. V narodu, ki so ga ljubili, so bili tujci, v najboljšem slučaju nepoznani, v navadnem slučaju zasmehovani in zaničevani. Ne z zlatimi, s krvavimi črkami je pisana knjiga slovenske kulture.

Zakaj se je tako godilo in zakaj se je moralo tako goditi?

II

Ni dolgo tega, da sem videl delavce, ki niso ne strokovno, ne politično organizirani. Sedeli so v gostih gruclah, ženske in moški, v umazani, zatohli krčmi; pred vsakim parom steklenica žganja. Nikoli še nisem videl tako izpitih, upalih obrazov — izpitih in upalih od težkega dela, od slabega življenja in od žganja. Peli so narodne pesmi — hripavo kričanje brez melodije in brez besed... Ko sem jih gledal in poslušal, mi je bilo slabo — slabo ne od zatohlega vzduha, ki je puhtel iz krčme kakor iz apnenice, tudi ne od alkoholnega smrada — temveč slabo od srama in srda.

V srdu in sramu sem pomislil: kaj niso celo ti ljudje, ti neizobraženi, neorganizirani, ki jih je dostojni kulturni narod z zaničevanjem zavrgel in ki jih imenuje poživinjene — kaj niso celo ti ljudje kulturni delavci? Kaj ne sloni vsa kultura na njih izmučenih plečih, kakor je slonela nekoč grška kultura na plečih helotov, rimska kultura na plečih vsenarodnih sužnjev? Kaj ni delo teh zaničevanih, nepoznanih tisti temelj, na katerem zidamo svoje kulture babilonski stolp, ki se skoro dotika že oblakov?... Oblakov se dotika babilonski stolp naše kulture in tisti, ki ga nosijo na svojih trudnih plečih, ga ne vidijo, ker so njih motne oči uprte v tla!...

Še sem slišal njih divje, nerazločno kričanje in sem povelil glavo in sem šel osramočen po svoji poti...

(Se nadaljuje)

Otvoritev novih prostorov knjižarne „Naša knjiga“

V okviru proslav 100-letnice rojstva največjega slovenskega misleca in pisatelja, so v Celovcu v Pavličevi ulici otvorili novo sodobno urejeno knjižarno „Naša knjiga“. Pičlo četrstoletje so bili prostori „Naše knjige“ v Wulfengasse.

Gostitelj oziroma poslovođa podjetja „Drava“ dr. Franci Zwitter je na otvoritvi pozdravil generalnega konzula SFRJ v Celovcu Bojana Lubeja, člana IO SZDL Slovenije Mitjo Rotovnika, republiškega podsekretarja za mednarodno sodelovanje Milana Šamca, predsednika deželne gremija za knjižni trg, muzikalije itd., dipl. inž. Kurta Zechnerja in sekretarja tega gremija dipl. trg. Adolfa Müllerja.

Navzoči so bili med drugimi še zastopnik Državne založbe Slovenije in Mladinske knjige iz Ljubljane ter številni predstavniki slovenskih organizacij in slovenskega kulturnega življenja na Koroškem.

Dr. Franci Zwitter je v otvoritvenem govoru (v slovenskem in nemškem jeziku) med drugim povedal, da se je naša kultura porajala v neprestanih bojih s tujimi imperia-lističnimi težnjami. Interesi vseh, ki so v tem delu Evrope hoteli do morja, so se križali s slovenskimi interesi, npr. da je bila borba malega naroda silno težka. Razumljivo, da je narod v takšnih

razmerah vso dobo svojega življenja z eno roko branil in z drugo zidal. Kar je sezidal, pa je veličasten spomenik človeškemu naporu in ljubezni do svojega rodu. Sezidal je kulturno stavbo, ki se lahko meri z vsakim narodom v Evropi. Stoletnica Cankarjevega rojstva je zato brez dvoma primeren dan, da uradno odpravimo novi prostor „Naše knjige“ v Celovcu. Ivan Cankar je tako tesno povezan z vsem razvojem slovenske kulture in slovenskega naroda sploh, da velja njegova beseda, ta slavospev bogastvu in lepoti našega jezika, kakor za njegov čas, tudi za današnje dobo! Toda ne le njegova beseda, tudi njegova politična misel je slej ko prej živa resnica, zlasti pri nas na Koroškem. Ali njegove naslednje besede, je poudaril dr. Zwitter, niso danes prav tako resnične, kot pred 63 leti, ko jih je zapisal:

Oficialni Avstriji, eksponentu nemškega imperializma, so Sloven-

ci enostavno napoti. Izseliti kar v Kanado ali Južno Ameriko jih ravno ne more vseh do zadnjega, zato pa ovira njihov politični, gospodarski in kulturni razvoj, kjer more in kolikor je v njeni moči. Sicer izgleda nekam čudno, da država sovraži del svojih lastnih državljanov, ali vendar se to vrši — nasilna germanizacija — to je politika oficalne Avstrije.

Ko prihajam od razgovorov o takimenovanem zakonu o narodnih skupnostih z Dunaja, je nadeljeval dr. Zwitter, imam občutek, da se ni prav nič spremenilo, da odgovornim ne gre za našo pravico, marveč za neko darilo in da bomo še naprej morali kot hlapec Jernej odločno terjati: **Nič na vrata usmiljenja, na vrata pravice trkam, da se mi odpre na stežaj!**

K tej odločnosti in brezkompromisnemu terjanju pravice naj nas vodita Cankarjevo spoznanje in Cankarjeva revolucionarna misel, da je „vsaka ped svobode, ki si jo pribori ljudstvo, korak naprej v kulturi.“ H temu naj pripomore tudi Naša knjiga, katere novi prostor danes odpiram z zahvalo vsem, ki so kakorkoli prispevali k temu, da je tukaj poleg „aulae slovenicae“ nastal nov hram slovenske kulture; to je lastniku hiše, arhitektu, obrtnikom in delavcem, ki so oblikovali ta sodobni prostor, hkrati pa naj je ta otvoritev naš poklon Ivanu Cankarju ob 100-letnici njegovega rojstva, poklon koroških Slovencev v zibelki slovenske kulture.

Novice iz Bilčovsa in okolice

Borovje pri Pliberku

V noči od 6. na 7. maj se je pripetila v bližini Pliberka strašna prometna nesreča, ki je terjala mlado življenje. V tej nesreči je zginil življenje Fridej Kos, star šele 24 let. Po poklicu je bil zelo vesten mehanik. Ker po zaslugi gotovih ljudi, v našem kraju primanjkuje delovnih mest, je moral tudi Fridej za delom iz domačega kraja. Rad se je vračal domov k svojim staršem in jim pomagal kjerkoli je le mogel. Čeprav je bil še zelo mlad, je bil zelo skrben in delaven, kar je dokazal s tem, da si je že ustvarjal svoje lastno ognjišče. Bil je človek, ki je imel pred seboj vso bodočnost.

Toda usoda je hotela drugače. Bilo je 9. maja to je v najlepšem mesecu pomladi, polnem cvetja in življenja. Prvi cvetovi z drevja in rož so padali na tla, tako smo tudi dragi cvet življenja, ki je na tako krut način odpadel, položili veliko prezgodaj na libuškem pokopališču k večnemu počitku. Da je bil pokojni res priljubljen in spoštovan, je pričala ogromna množica pogrebcev, ki ga je spremljala na zadnji poti. Domači pevci so mu na domu in ob odprtem grobu izkazali poslednjo čast z ganljivimi pesmimi. Pogrebne obrede je opravil pliberški župnik Kulmež.

Hudo prizadetim staršem, očetu Lekšu, materi Micki in vsem svojim izrekamo naše globoko sočustvovanje in iskreno sožalje. Pokojnemu Frideju naj bo domača zemlja lahka!

Bergova galerija v Pliberku bo ponovno odprla svoja vrata

Le malokatero avstrijsko mesto se lahko ponaša s tako zaokroženo zbirko enega umetnika in s tolikšnim številom obiskovalcev letno, kot je to zbirka del slikarja in grafika profesorja dr. Wernerja Berga v Pliberku. Staro poslopje na glavnem trgu, kjer je bila najprej pošta, pa hranilnica in končno tudi občinska uprava, je mesto Pliberk preuredilo in namenilo za stalno razstavo olj, lesorezov, risb in skic svetovno znanega umetnika, ki že preko 40 let živi in ustvarja na Rutarjevem v Podjuni. Werner Berg je galeriji brezplačno odstopil že kakih 200 svojih del, ki so v poletnih mesecih na ogled tako domačim kot tujim obiskovalcem.

Letošnja sezona v Bergovi galeriji se bo začela v nedeljo, ko bo umetnik v okviru slavnostne otvoritve osebno vodil po razstavnih dvorah in razlagal svoja dela. Dva prostora v galeriji sta namenjena izmenjajoči se razstavi, na kateri so predstavljena vedno le najnovejša dela tekoče sezone. Tako bo letos prvič na ogled okoli 20 olj in nekaj risb.

Osnovna tema Bergovega upodabljanja je bila in je še vedno življenje v Podjuni. Njegova dela niso zgolj opisovanje, marveč so sodoživljanje duhovnega, etničnega in socialnega ustroja slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Galerija bo odprta vsak dan do novembra, na voljo pa so tudi obsežen katalog, številne reprodukcije Bergovih del in zbiranka s popisom vsega razstavljenega gradiva.

Potresni sunki minulega tedna so močno pretresli tudi nas. Katastrofa, ki je tako težko prizadela ljudstvo Julijske krajine, je terjala ogromno žrtev, mrtvih, ranjenih in opustošenih domov. Zelo sočustvujemo s preživeli, naj jim bo v tolažbo, da jim hočemo po svojih močeh pomagati.

V razdobju 14 dni sta v naši župniji umrli kar dve materi-vdovi. Prva je bila Strajnikova mama Antonija Ogris v Stranjah, stara 75 let. Bolehala je na srčni hibi. Čeprav je bila v zdravniški oskrbi, so se ji pred nedavnim iztekli njeni dnevi. Pred 50 leti je zgubila moža, ki se je pri vožnji lesa ponesrečil. S pomočjo 10 let starejše sestre je številno družino spravila tako daleč, da so vsi preskrbljeni. Mladi gospodar najstarejši sin Tomaž je prevzel kmetijo in jo lepo uredil in popravil.

Tudi druga, ki je umrla, Barbara Sučič, pd. Rabolnikova mama, stara 82 let, je bila dolga leta vdova. Na svojem malem posestvu je morala zelo garati, da je v hudih povojnih letih mogla vzdržati posestvo, katero je prevzel njen sin Hanzi Sučič.

Pa še eno junaško dejanje lahko povemo o obeh materah. Za časa krutega protiljudskega Hitlerjevega režima, ko je bilo pri nas ljudsko štetje, sta se obe prijavili za Slovenki in z njima tudi družinski člani. Nekaj nad 250 občanov se je takrat upalo priznati za Slovence. Obe naj sta za vzgled marsikomu, ki se trka na prsi, ob prvi težavi pa se vede kot figa mož. Naj bo obema zaslužnima materama za njuno trdo delo in skrb ter za njuno junaštvo izrečena prisrčna zahvala. Sorodstvu obeh družin izrekamo naše iskreno sožalje.

V nedeljo 9. maja smo v okviru našega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ obhajali proslavo materinskega dneva. Lepo uspelo prireditve je otvoril moški zbor, ki je številnim mamicam in tudi drugim, ki so prišli na prireditev, zapel vrsto lepih pesmi. Novi predsednik društva Toni Schellander, ki so ga navzoči pozdravili z burnim aplavzom, je čestital materam in napovedal spored. Tudi dijakinja slovenske gimnazije v Celovcu Milica Gasser je v imenu mladine pozdravila navzoče matere in vse, ki so se zbrali, da jih počastijo.

V okviru sporeda je nastopilo kar 22 deklamatorjev, ki so mamicam želeli vse najboljše. Mladinska skupina, ki jo vodi Urška Kassl je zapela več pesmi in izvedla vrsto šaljivih prizorov, mlada dirigentka Zlajharjeva Anica pa je med prizori spetno vodila mlade pevce. Odličen vtis sta odnesla Zalnikov Tonči in njegova sestra Martina. Če bosta ostala tako pridna, se jima obeta še mnogo slave.

Igrica dvidejanka — „Materina žalost in veselje“ nam je zelo ugajala. Posebna zasluga za uspeh te igre pa velja Rupijevim in Ljindijevim otrokom, ki so izredno uspešno sodelovali. Angelica Ogris-Martič in Milica Gasser sta s svojimi čarobnimi glasovi ob spremljavi kitare silno navdušili navzoče poslušalce, saj sta v dvorano pričarali lepe melodije, za kar smo obema izredno hvaležni.

Potek materinskega dneva je izzvenel popolnoma v duhu našega hotenja — tukaj smo in tukaj hočemo živeti brez strahovanja, preštevanja in kratenja v členu 7 zajamčenih pravic.

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu prisrčno vabi na šolsko akademijo

ki bo v nedeljo, dne 16. maja 1976, ob 14.30 uri v Delavski zbornici (Arbeiterkammer) v Celovcu.

Prireditve bo počastil s svojim obiskom tudi gospod zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger. Zaradi tega visokega obiska vljudno prosimo vse goste, da zanesljivo zasedejo svoje prostore v dvorani do 14.30 ure, ker moramo točno začeti s sporedom. Tema šolske akademije se glasi:

Koroški Slovenci v koncertu evropskih narodnih skupnosti

Na sporedu so pevkse in instrumentalne točke z recitacijami, odskimi prizori in folklornimi nastopi. Spored bodo sooblikovali mladinci treh narodnostnih skupnosti iz inozemstva, in sicer Južni Tirolci iz Italije, Danci iz Nemčije in Madžari iz Slovenije.

Svetujemo in prosimo, da si vstopnice pravočasno preskrbite v pisarni Zvezne gimnazije za Slovence.

Ravnateljstvo

V Železni Kapli bodo gradili že drugi hotel

Na zadnji seji občinskega odbora v ponedeljek 10. maja, so v Železni Kapli med drugim razpravljali tudi o prenamembi zemljišča, na katerem bi neki nemški državljani rad zgradil hotel. Predlog o prenamembi zemljišča v gradbene svrhe, je stavil OVP-jevski odbornik Klaura.

Odborniki velikih strank so se močno zavzemali za prenamembo zemljišča oziroma gradnjo novega hotela. To so utemeljevali s tem, da je treba biti prožen gospodarstvenik in da je za pozdraviti, da bi bil nekdo — pa četudi je inozemec — pripravljen investirati. Čimveč hotelov bi se zgradilo v Železni Kapli, tem bolje bi bilo za občino. Za primer so navedli Kleinkirchheim, ki se je iz nepomembne vasice razvil v enega največjih športnih in turističnih centrov Koroške.

Tem nadvse laskavim argumentom sta nasprotovala občinski odbornik Franc Smrtnik (Občinska volilna skupnost) in Egidij Sitter (KPA). Smrtnik je bil upravičeno svenja, da bi gradnja novega hotela samo ovirala razvoj obstoječega hotela Obir (katerega gradi Posojilnica v Železni Kapli), ki pa je trenutno še v gradnji. Istega mnenja je bil tudi Sitter in pripomnil, da ni na mestu, da se podpira inozemce, ki konkurirajo domačim podjetjem. Dejal je tu-

di, da bi bili privatniki, ki se bavijo s turizmom zaradi večjega števila hotelov oziroma večje množine postelj, zelo prikrajšani, če ne celo oropani tega postranskega zaslužka. O tej tendenci so že lansko sezono pričale številne table „Zimmer frei“. Kljub utemeljenim argumentom, odbornika seveda nista mogla prodreti, nasprotno, poučilo se jih je, da je treba imeti več uvidevnosti in da je treba gospodarsko obzorje razširiti tudi preko „domačega cerkvenega stolpa“. Župan Lubas se je tudi spotaknil ob besedi „inozemci“ in dejal, da je treba podpreti vsakega inozemca, če je pripravljen investirati. Če bi bila ta ugotovitev dejansko izvedljiva na Koroškem za vse inozemce, potem bi bilo v okolici Pliberka danes mnogo manj ljudi, ki so prisiljeni voziti se daleč od doma na delo. Pri tem mislimo na inozemsko podjetje Gorenje, ki na Koroškem ni dobilo možnosti obstoja.

Po živahni diskusiji, ki pa se je odvijala v stvarnem vzdušju, je župan dal predlog arhitekta Klaura na glasovanje. Razen Egidija Sitterja so bili vsi za prenamembo zemljišča oz. za gradnjo drugega hotela v Železni Kapli.

Nerazumljivo je bilo zadržanje odbornika Smrtnika, ki je na začetku seje vprašal, če sme govoriti v slovenskem jeziku. Kljub temu, da je župan njegovi želji ugodil in čeprav s strani odbornikov ni bilo nobenega nasprotovanja, se Smrtnik te pravice žal ni poslužil.

Kotmara vas

V soboto 8. maja dopoldne so v Kotmari vasi otvorili oziroma blagoslovili novo šolsko poslopje, katerega stroški so znašali 13,6 milijona šilingov. Slovesnosti so se poleg številnih domačinov udeležili tudi deželni glavar, celovski okrajni glavar, številni predstavniki javnega in kulturnega življenja ter zastopniki gradbenih podjetij, ki so pomagali graditi to lepo in dragoceno stavbo.

V okviru govorov je spregovoril tudi naš domači župnik. Kljub prepovedi, da ne sme govoriti v slovenskem jeziku, je spregovoril tudi slovensko in s tem dokazal ne samo pogum, temveč tudi, da je pravi ljudski župnik, ki je tesno povezan z verniki obeh deželnih jezikov.

V okviru kulturnega sporeda, kjer so sodelovali godba in pevski zbori, je nastopil tudi domači mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci“, ki je zapel nekaj izredno lepo ubranih slovenskih pesmi.

Ob priložnosti otvoritve nove šole so bolnemu županu, ki se ni mogel udeležiti slovesnosti, podelili častni prstan in naslov častnega občana.

Pod geslom „Beseda sosedu“ bo v galeriji Hildebrand, Celovec, Wiesbadner Straße 3 v ponedeljek 24. maja 1976 ob 19. uri

LITERARNI VEČER

na katerem bosta iz svojih del brala

ANDREJ KOKOT in VALENTIN POLANŠEK

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na

KONCERT

Kulturno prosvetnega društva „Maks Henigman“ iz Dolenjskih Toplic v soboto 15. maja 1976 ob 20. uri v farni dvorani v Železni Kapli. Pevci iz Slovenije so gostje domačega prosvetnega društva „Zarja“. Poleg narodnih in umetnih pesmi bo na sporedu tudi spevoigra

KOVAČEV ŠTUDENT

Vsi prisrčno vabljeni!

Občni zbor SPD „Vinko Poljanec“ v Škocijanu

Ceprav imajo krajevna Slovenska prosvetna društva polne roke s prireditvami, ki so jih pripravila v zimskem času, so si vzela potrebni čas, da izvedejo tudi svoje občne zборе in polagajo obračune o svojem delu v minuli poslovni dobi. Tudi Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu je preteklo nedeljo svoje člane vabilo na občni zbor, ki je bil v tamošnjem farnem domu. Številno članstvo je pozdravil predsednik Miha Kap, med njimi tudi častnega predsednika ustanovnega člana Miha Kačnika in tajnika Slovenske prosvetne zveze Andreja Kokota.

Predsednik Kap je zbor seznanil, da so v minuli poslovni dobi umrli trije člani društva oziroma odbora, katerim se je zbrani zbor poklonil z enominutnim molkom. Delovno poročilo je podal tajnik Šimej Wrulich. Iz njegovih izjavljanj je bilo razvidno, da je društvo bilo zelo delavno, saj je v zadnji poslovni

dobi izvedlo nad trideset prireditvev in drugih akcij. Med najpomembnejše brez dvoma sodi obnova društvenega pevskega zbora, ki je tudi sodeloval na večini društvenih prireditvah, kar pomeni, da je društvo največ pozornosti posvetilo pevski dejavnosti. Če tu omenimo srečanje novoustanovljenih pevskih zborov, proslave v spomin žrtev fašizma v škocijanski občini, gostovanje pevskega zbora Solidarnost iz Kamnika, igralske skupine iz Senčurja, folklorja iz Predoselj in srečanje književnikov iz Maribora, potem je to najboljši dokaz za razgibano kulturno dejavnost SPD „Vinko Poljanec“ v Škocijanu. Tu pa je treba še naglasiti, da društveni pevski zbor, ki ga vodi Hanzej Kežar v času turistične sezone nastopa tudi v okviru turističnih prireditev in tako goste seznanja s kulturo koroških Slovencev. Društvo pa skrbi tudi za razvedrilo svojih članov in prijateljev, letno namreč priredi izlet v Slovenijo,

kjer si ogledajo zgodovinsko zanimive kraje in kajpada tudi take kraje, kjer raste žlahtna vinska trta. Občni zbor je staremu odboru za uspešno opravljeno delo dal razrešnico in nato izvolil novo društveno vodstvo. Za predsednika

SPD Borovlje vabi na PEVSKI KONCERT
ki bo v nedeljo 23. maja 1976 ob 14.30 uri pri Cingelcu na Trati
Sodelujeta: instrumentalni kvartet „Drava“ in mešani zbor SPD „Danica“.

je bil ponovno izvoljen Miha Kap, za podpredsednika dr. Janko Gröblacher, za tajnika Milena Gröblacher za blagajnika Šimej Wrulich. V širši odbor je bilo izvoljenih več mladih članov, kar je prav, saj je mladina največji porok, da bo društvo živelo in delovalo tudi v bodočnosti.

Na občnem zboru je spregovoril tudi tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot, ki je društvu izrazil vse priznanje za uspešno opravljeno delo, novemu odboru pa zaželel mnogo delovnega uspeha pri širjenju slovenske kulture. Kokot je obljubil, da bo SPZ društvu tudi v prihodnje pomagala pri uresničevanju njegovih kulturnih načrtov.

Po občnem zboru je SPZ še zavrtela slovenski barvni film Cvetje v jeseni. Predstave se je udeležilo razmeroma lepo število ljubiteljev slovenske filmske umetnosti.

Krščanska kulturna zveza v Celovcu in Katoliška prosveta v Celovcu prirejata

SPOMINSKO RAZSTAVO
ob 150-letnici smrti Andreja Drabosnjaka (1768—1825)

v avli Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu.
Slavnostni govor: znanstveni svetnik prof. dr. Niko Kuret.
Razstavo bomo odprli v petek 14. maja 1976 ob 12. uri. Odprta bo do 23. maja 1976 ob delavnikih od 14. do 18. ure.

4. kulturni festival

Letos je potekel že 4. kulturni festival, ki je bil namenjen spominu na 100-letnico rojstva pisatelja Ivana Cankarja. Letošnji kulturni festival pa je poleg kvalitetnih predstav prinesel tudi nekaj sprememb. Razširil se je namreč na dva društva in to na Globasnico, kjer je bil prvotno ustanovljen, in na sosedno društvo SPD „Edinost“ v Pliberku. Otvoritev programa je predvajal gledališki ansambel DPD „Svoboda“ iz Ptuja z recitalom iz del Ivana Cankarja. V ponedeljek in torek je bilo v Globasnici in v Pliberku zanimivo skioptično predavanje Mirka Kunčiča. V četrtek 29. aprila je ansambel Veseli planšarji s svojim simpatičnim nastopom zabaval občinstvo v Pliberku. S svojimi posrečenimi humorističnimi vložki pa je spravil vse do smeha Rado Ferlan iz Škofje Loke. V petek 30. aprila je lutkovna skupina DPD „Svoboda“ iz Ptuja predstavila najmlajšim iz Globasnice in Pliberka pravljico „Snežna gospa“. V soboto so obiskali Pliberk folklorna skupina, tamburaši in pevski tercet „Ogranka seljačke Sloge“ iz Lugalave. Predstavili so pesmi in plese Hrvatske. Najbolj svojstveni je bil tercet najstarejših članov njihovega društva, ki je predstavil občinstvu že skoraj pozabljene narodne pesmi z originalnim napevom. Zaključek 4.

kulturnega festivala pa je bil v nedeljo 2. maja s slavnostno predstavo v Globasnici, pri kateri so sodelovali: moški zbor „Franc Leder-Lesičjak“ SPD „Edinost“ iz Štebna pri Pliberku, mešani zbor Ljubno pri Radovljici in folklorni skupini iz Predoselja in Globasnice. Ob tej priliki je globaški župan Albert Sadjak poklonil SKD v Globasnici za prizadevno in bogato kulturno delo grb občine Globasnica. Odslej bo SKD Globasnica imelo grb globaške občine

Posojilnica Dobla vas vabi vse člane na

REDNI OBČNI ZBOR

ki bo v nedeljo 16. maja 1976 ob 9.30 uri v prosvetni dvorani kulturnega doma, Pliberška cesta 6, v Dobrli vasi.

v svojem žigu. Župan Albert Sadjak je v svojem govoru poudaril, da je SKD Globasnica preko 70 let nudilo občanom slovensko kulturo in jo vzgajalo. Dejal je, da je ponosen, da ima v svoji občini tako delavno društvo. Sam ve, je nadalje dejal, kako težko je tako delo, saj je tudi sam nekoč nastopal na odru in bil dosti let odbornik tega društva. Ob koncu je izrazil upanje, da bi bili nadalje odnosi med občinsko upravo in SKD v Globasnici neskaljeni in prijateljski. Predsednik SKD Luka Hudl se je županu prisrčno zahvalil za izkazano priznanje.

Že 1973 je SKD v Globasnici ob svoji 70-letnici obstoja, ko je pričelo s kulturnim festivalom, imelo namen razširiti ta festival tudi na druga društva. Letos se je to z uspehom uresničilo. 4. kulturni festival je s tem dosegel nove plasti publike.

Vseskozi so bile predstave razmeroma dobro obiskane. Nerazumljivo pa je, da je Krščanska kulturna zveza ob istem času v isti občini organizirala drugo predstavo, saj je vedela že mesece poprej za datume predstav ob 4. kulturnem festivalu.

Ob koncu pa še misel o namenu kulturnega festivala. Kulturni festival nima in ne sme imeti namena samo kulturno plemeniti globaško in pliberško občinstvo, temveč posredovati zanimive in pestre predstave, ki jih ne vidimo vsak dan, širši javnosti, to je Podjuni in tistim oddaljenim, ki jih dolga pot ne ovira. Zato je neumestno šteti, koliko Pliberčanov in Globašanov je bilo kje.

Živalski vrt v Rožeku spet odprt

V nedeljo 4. aprila so v Rožeku spet odprli vrata znanega živalskega vrta, ki je dnevno odprt od 9. do 17. ure. Kakor vsako leto, tako so nas tudi letos presenetili z novimi živalskimi vrstami. Tako so tokrat živalski vrt obogatili s petimi mladimi mufloni in z 11 dolgonogi mi žerjavi. Rožeški živalski vrt pa je imel tudi smolo. V umetno narejenem jezercu je poginila cela vrsta vodnih ptic. Do te nesreče je prišlo zaradi okuženja vode z oljem. Kako je prišlo olje v vodo še ni ugotovljeno. Vsekakor je življenje vodnih ptic sedaj spet izven nevarnosti. V naslednjih dveh mesecih bodo rožeški živalski park pomnožili z nadaljnjimi 50 novimi mladimi živalmi, tako da bo v le-tem potem skupno okrog 400 živali.

Od 1. julija naprej pa bodo, kot druga leta, spet dva meseca krožile plice ujede nad Rožekom. Ogled živalskega vrta v Rožeku toplo priporočamo.

Strašno potresno opustošenje v Karniji v Italiji

Prejšnji četrtek ob 21.00 uri je Karnijo v Videmski pokrajini v Italiji opustošil strašen potres, ki je zahteval do sedaj že nad 900 smrtnih žrtev in tisoče ranjenih. Takšnega potresa ne pomnimo v Evropi že nad tisoč let. Epicenter potresa je bil v okolici Gemone (Humina). Potresne sunke niso čutili samo v Italiji, temveč tudi v Avstriji, zlasti v Jugoslaviji, ZRN, Češkoslovaški in celo v Belgiji.

Strahotni potres v severni Italiji pa smo čutili tudi na Koroškem, zlasti v Ziljski dolini, kjer je več poslopij med njimi tudi cerkev v Kirchbachu močno poškodovanih. Težko prizadeto je bilo tudi tolminsko področje v Sloveniji, kjer je potres poškodoval mnogo hiš. K sreči človeških žrtev tam ni bilo.

Težko prizadetemu prebivalstvu v Karniji so prihitele na pomoč številne reševalne ekipe Rdečega križa, vojašnice in civilnega prebivalstva iz neprizadetih področij, da pomagajo blažiti težke rane tega potresnega razdejanja. Več mest, trgov in vasi je skoro popolnoma uničenih, tako da je na tisoče ljudi brez strehe. Kljub temu, da so najhujši potresni sunki že mimo, se prebivalstvo ne upa v hiše (kjer so še cele), tako da živi tisoče ljudi zunaj na prostem, v avtomobilih, šotorih ali pa pri sorodnikih izven najhujšega potresnega področja.

Nesrečnim sosedom v Karniji pomaga tudi koroška dežela oziroma koroški Rdeči križ. Stalno vozijo naši avtomobili na kraj nesreče medicamente, krvne konzerve in druge pripomočke, ki pomagajo blažiti nesrečo tega tako težko prizadetega prebivalstva. Tesna povezanost Koroške z italijanskimi sosedmi se kaže tudi v tem, da bodo Korošci številnim Italijanom, ki so zgubili streho, dali možnost začasnega bivanja na Koroškem.

Ceprav so najhujši potresni sunki že mimo, se zemlja na tem področju še ni umirila, tako da bo prebivalstvo še dolgo obsojeno na nenormalno življenje zunaj na prostem. Poleg tega obstaja tudi nevarnost raznih bolezni. Vsem tem nesrečnikom je potrebna hitra pomoč. Vsi, ki smo gladko preživeli ta močni potres, bodimo hvaležni tem okoliščinam in se zato oddolžimo na kakršenkoli način tem nesrečnikom, da bodo čimprej mogli spet uživati človeku dostojne razmere. Vključujmo se torej v solidarnostne akcije, ki še nikoli niso bile tako potrebne, kot ravno sedaj.

Akciji solidarnostne pomoči se bomo priključili tudi koroški Slovenci in po svojih močeh pomagali nesrečnemu prebivalstvu. Prispevke plačujte na konto znanih dobrotelnih ustanov!

IVAN CANKAR

Martin Kačur

Življenjepis idealista

Ko je šel po ulicah, je ugledal človeka, ki je prekidaval gnoj za cerkvijo. Čokat stavec je bil s širokim, zagorelim obrazom, košatimi, sivimi obrvmi, na neobritih licih sivo strnišče; oblečen je bil v platneno, umazano srajco in telovnik z grobega sukna; hlače si je bil privihal do kolen, noge je imel zavite v žakljeveno. Kačur je ugledal kolar pod vratom starčevim in se je začudil.

„Kdo pa ste?“ se je okrenil stavec.

„Učitelj sem! snoči sem prišel.“

„Jaz sem pa župnik!“

Kidal je dalje in se ni več zmenil zanj. Kačur se je čudil in je šel.

„Kaj ni jutri nedelja?“ je zaklical župnik za njim.

„Je!“

„Pridite opoldne k meni!“ —

Kačur se je nastanil v šoli, v neprijazni, s slamo kriti kmečki bajti blizu cerkve. V veži, v njegovi izbi in v šolski sobi je smrdelo kakor po hlevu. Ko je stopil v vežo, je ugledal dolgo, suho žensko z visoko izpodrecanim krilom, ki se je z brezovko v roki podila skozi vežo za razcapanim paglavcem; izginila sta obadva hipoma skozi hlevne duri in Kačur je slišal še od daleč krik in psovanje.

Pogledal je v šolsko sobo in se je prestrašil. Dolga, nizka izba je bila, na sredi je stalo par črvivih, zrezanih in s črnim lom politih klopi, pred njimi grobo obtesana miza z eno kratko in tremi dolgimi nogami in za mizo stol, ki je bil nekdanj gospodski, ki pa je zdaj štrlela slama iz njega. Stene so bile črne in vlažne; nad mizo je visela cesarjeva podoba, toda ker se je pozimi kadilo iz peči, je bila podoba tako za-

črnela in sajasta, da je bilo zapisano pod njo z velikimi črkami: „Podoba Franca Jožefa I.“

Šel je v svojo izbo in bridkost njegova ni bila nič manjša. Izba je bila prav tako črna in pusta, kakor šolska soba, s tem razločkom, da je bila zelo tesna in ozka, namenjena najbrž za kot starim, in da je bila postelja v njej.

V veži se je spet oglasilo kričanje in vrnila se je ženska z brezovko. Šla je mimo njega, naravnost v njegovo izbo in iz izbe v šolsko sobo.

„Hej, mati, kdo pa ste? Ali ste hišnica?“

Ni se ozrla in ni odgovorila.

„He, kaj ne slišite?“ je zaklical Kačur.

V veži se je prikazal paglavec in se je smejal naglas.

„Zakaj pa vpijete nad njo, ko ne sliši? Saj je gluha!... Samo če ji v uho vpijete, sliši!“

„Kdo pa si ti?“ je prašal Kačur paglavca.

Paglavec ga je gledal nekaj časa pazljivo, nato mu je pokazal osle ter je pobegnil po ulicah.

„Tihotapci in rokovernjači, nič drugega!“ je pomislil Kačur. Stopil je k ženski ter ji zakričal v uho na ves glas.

„Jaz sem učitelj! Učitelj — zastopite?“

Ženska je izpustila metlo, prišla se je za glavo z obema rokama in je zakričala še glasneje:

„Jezus Marija, kako ste me prestrašili!“

„Ali ste hišnica?“ je kričal Kačur.

„Kaj?“

„Če ste hišnica?“

„Pometam!“

„Vrag vas vzemi!“ je zakričal Kačur, okrenil se je in je šel.

„Za božjo voljo,“ je premišljeval, „kaj ni v tem rokovernjaškem kotlu nobenega krščanskega človeka? Zdaj se ti ne čudim, ubogi moj tovariš, da si storil tako žalostno smrt!“

Napotil se je v krčmo, najlepšo hišo v vasi; višja je bila skoro kakor cerkev z zvonikom vred in lepše pobeljena kakor farovž. Krčmar je bil župan, debel, vesel človek z zabreklim obrazom in tako nizkim čelom, da so mu rasli lasje v obrvi.

„Ali bi lahko kosil pri vas in večerjal? Za mesečno plačo?“

„Vi ste naš učitelj, a?“

„Sem.“

„Seveda boste lahko kosili in večerjali; tudi prejšnji je hodil k nam, pa je umrl; nekrščanska smrt je storil.“

„Zakaj nekrščansko?“

„No, lazil je kakor senca, z nobenim človekom ni več govoril, tudi v šoli ni več zinil besede in je otroke samo še pretepaj, dokler mu niso poskakali skozi okno. Nato se je zaklenil in je bil zaklenjen sedem dni, osmi dan se je pa obesil.“

„Ni čuda!“ je opomnil Kačur ves žalosten.

„Zakaj ni čuda? Saj mu ni bilo nič hudega! Jedel je zadosti in pil je zadosti, drugega pa človeku ni treba.“

Kačur ni odgovoril.

„Zelo krepak, zelo bogat v mislih in zelo visoko nad svetom bi moral biti človek, da bi živel tod!“ je pomislil. „In jaz nisem poseben krepak, moje bogastvo v mislih ni posebno veliko in priklenjen sem na svet, nisem se vzdignil nadenj.“

„Dela ne boste imeli veliko!“ je pripovedoval župan.

„Časih vam bo šola čisto prazna, posebno poleti; pa boste lahko ležali v senci in dremali, namesto da bi se po nepotrebnem rvali s paglavci. Pozimi jih bo več; ampak večidel gostaški otroci, ki doma nimajo zakurjeno in se hodijo v šolo gret... Kaj pa potrebujejo ti smrkvaci učenja? Delajo naj! Tudi jaz znam brati — pa kaj mi koristi? Nemško znam brati, pri soldatih sem se naučil; ampak naše bukve niso pisane po nemško in nemških tudi ne morem brati, ker so pisane v takem jeziku, da ga še vrag ne zastopi! V kasarni smo govorili drugače!“

„Kaj pa, če pride pisanje od gosposke?“ je prašal Kačur.

Župan je molče vzdignil roko in je pokazal s palcem preko rame. Kačur se je ozrl in je ugledal v temnem kotu suhljatega, dolgega, ne mladelega ne starega človeka, ki je gledal nanj in na župana z neizmerno predrznim in prekanjenim obrazom; špičasta brada je bila porasla z dolgimi,

BRANKA JURCA

Poplačana poštenost

Pet otrok na Ozkem dvorišču si je vsak zase vroče želelo glavnik, milo, iglo in nit. Vinčec, Cenček, Tinč in Barbka zato, ker bi se bili radi sami umivali, se sami česali in si sami šivali in prali obleke. Katica pa zato, ker ni imela mame in je bila med umitimi, pečesanimi in lepo oblečenimi otroki kot kukavica med tujimi ptici.

A naj je bila Katka še tako uboga in zapuščena, ostala je dobrega srca in poštena. Ne-koč je šla v trgovino gledat, kako prodajajo igrače. Prav takrat pa je zlat denar zdrknil prodajalki iz dlani, se zakotalil po mizi in padel na tla. Naj so ga še tako iskali, niso ga našli. Našla pa ga je Katka in ga dala prodajalki. Prodajalka je pogledala ubogo in pošte-no deklico in ji stresla prgišče drobiža na dlani.

„Zato ker si poštena!“ je rekla.

Katica je stisnila denar v pest in stekla z njim na Ozko dvorišče.

Tam so bili zbrani otroci. Komaj so zagle-

„Saj res,“ je rekla, „ti, Barbka, mi prinesi iglo! Tinč glavnik! In ti, Vinčec, vsaj kratko nit!“

Otroci so bili takoj sporazumni; stekli so domov po iglo in nit, po milo in glavnik — za Katko.

Otroci so se tudi res vrnili, a nihče ni Katki nič prinesel.

„Naša mamica ni dala!“ so rekli vsak zase in vsi skupaj.

Tako je ostala Katka neumita in nepočesana, z raztrgano obleko in s predpasnikom s skoraj odtrganim žepom.

A Katka je hotela biti čista in lepa!

Stekla je v trgovino in kupila dišeče milo, rdeč glavnik, iglo in sukanec. Veselo se je vrnila na dvorišče.

„Umila se bom!“ je rekla zbranim otrokom.

Otroci so zazijali, a prinesli so ji pručko in skledo čiste vode.

Katka se je slekla, se umila, si sprala milnico in naenkrat je bila tako lepa, da se ji je še sonce nasmejnilo.

„Sem zdaj čista?“ je vprašala otroke.

„Čista si, čista!“ so zaklicali otroci in zaploskali od veselja.

Nato si je z rdečim glavnikom zrahljala in naravnala lase. Počesala se je po kdo ve kolikem času in iznenada so bili njeni lasje tako lepi, zlati in dišeči, da so bili otroci navdušeni.

„Sem se dobro počesala?“ jih je vprašala.

„U, bolje, kot če nas počese mama!“

Potem je sedla na pručko, vzela iglo in nit in si sama prišla žep, ki je bil na predpasniku najvažnejši.

A tudi Cenček, Vinčec, Tinč in Barbka bi si bili radi sami šivali in prali obleko, se umivali in česali.

„Katka, daj še meni iglo!“ je rekel Vinčenc, ki bi si bil rad prišil gumb na jopič.

„Še meni nit!“ je rekla Barbka, ki se ji je razparala obleka po živu.

„Še meni glavnik!“

„Še meni milo!“

Katka ni pomišljala; dala jim je milo, glavnik, iglo in sukanec.

„Kar vzemite,“ je rekla „kar pač potrebujete!“

Toda za vse otroke ni bilo dovolj ne igle, ne glavnika. In še bi se radi vsi hkrati umivali in si prali obleko. Katka je zato vzela denar, ki ji je še ostal, in dala vsakemu novce. Z denarjem so otroci potem kupili vsak zase glavnik in milo in sukanec in iglo.

Iz trgovin so pritekli na Ozko dvorišče. Posedli so v pomladanskem soncu na pručke, si sami šivali in prali obleke in se sami umivali in česali.

Še sonce samo jih je bilo veselo!

Bila je pomlad in v gozdičku ob reki se je s svojo družino naselil slavec.

Vse večere in tudi po cele noči je gozdiček odmeval od slavčeve pesmi. Ptice v gozdičku so rade poslušale slavnca in se ob njegovi pesmi zazibale v sladke sanje. Podnevi, ko je slavec odhajal na sprehod, pa so ga spoštljivo pozdravljale.

„Dobrodošli, maestro!“

Nekega jutra se pojavi v gozdičku sraka. Takoj se poda po gozdičku naokrog in začne javno izpovedovati pticam svoje mnenje.

„Ste dobro spale nocoj?“ se je začela dreti. „Spal je le tisti, ki ima živce kakor vrvi za sušenje perila! Samo takšen lahko spi, ko se oni tam vso noč tako grdo dere. Mar ve lahko to prenašate? Če že hoče kdo peti, prav, naj poje podnevi, ni pa treba vso noč vznemirjati ljudstva tega gozdička. Izgnati bi ga bilo treba od tod!“

Vsi so radi poslušali slavnca, toda vsi so poznali tudi srako. Vedeli so, da ji nikoli ne moreš zavezati jezika. Zato se z njo sploh niso spuščali v razpravljanje. Ko bi sraka dejala, da je brezino listje narejeno iz pločevine, bi nihče ne dejal, da ni, samo da bi ne začel s srako prepira. In ko bi ta dejala,

povedati, kaj mislijo sami.

In slavec pospravi svoje note in violino in se odseli v drug gozdič, samo da bi mu ne bilo več treba poslušati takšnega govorjenja.

Noč je bila pušča, prazna. Počitek ni bil več tako sladak kot dotlej.

In po vejah, od ptice do ptice, se širi glas:

„Izženimo srako, slavnca pa pokličimo nazaj!“

Ko je sraka videla zbrano ptičje ljudstvo, je vedela, da ji jezik ne more več pomagati. Vdala se je, a še enkrat zavpila:

„Naj bo, grem, a vedite, da nimate niti trohice smisla za to, kar je lep!“

Nato je odšla k slavnca ptičja delegacija in ga povabila nazaj.

Slavec se je vrnil.

Gozdič je spet oživel ob slavčevi pesmi. Ptice so bile zadovoljne, skrbno pa so odslej pazile, da bi se k njim ne vrnila sraka. A naj bi se tudi vrnila! Zdaj so bile ptice odločene, da ji povedo resnico in ji tako zavežejo kljun.

Zamenjava

Jaz dam tebi stolpnice pet,
ti daš meni poljski cvet;
jaz dam tebi stari grad,
ti daš meni žamet trat;
jaz dam tebi spačke, fičke,
ti daš meni pevce čričke;
jaz dam tebi tale obročke,
ti daš meni čist potoček;
jaz dam tebi hrup in prah,
ti daš meni gozda dah;
jaz dam tebi dim in saje,
ti daš meni rosne gaje,
drobnih ptičic žvrgolenje,
zarje, mavrice žarenje,
sonce, mesec, Rimsko cesto;
jaz pa dam ti naše mesto
z meglo, dimniki, plinarno,
kolodvorom in toplarno —
če premalo je vse to,
na, še avtobusov sto!

Pregovori

- Kaj pomaga srebrni ti, kaj zlato, če nosiš pokonci le prazno glavo.
- Človek kaže v mladosti, kar hoče biti v starosti.
- Dež za soncem mora biti, za veseljem žalost priti.
- Izlepa se več opravi nego izgrda.
- Lepa beseda najde lepo mesto.
- Le tam se naseli, kjer pesmi done, kjer cvetejo rožice in ptički žgoje; tam vedno boš našel najboljše ljudi, hudobnim pa petja in cvetja mar ni.

Sraka je sraka

da je večja od osla, bi jo prav tako pustili pri miru.

„Jaz pa dobro vem, kaj je pesem. Naj mi nihče ne pravi, da ne vem,“ je nadaljevala sraka. „Toda to, kar škriplje in vleče slavec, ali naj bo to pesem?“

In po ves dan tako.

Slavec je to slišal in mu je bilo hudo žal, vendar pa se ni žalosil zaradi srakinine govorenja o njegovem petju, marveč zato, ker so se vsi podredili sraki in si niso upali

Naslednjo noč v gozdičku ni bilo več slišati slavčeve pesmi.

„Srake se boji!“ so dejale ptice, ki niso vedele, da se je slavec odselil.

„Slavec nas je zapustil!“ so opozarjale druge, ki so ga videle, ko je odšel.

„Kaj, je res odšel? In zaradi brbljanja neumne srake!“

Vsem je bilo zelo žal. Brez slavčeve pesmi njihov gozdiček ni bil več tisto kot prej.

dali Katko s sračjim gnezdom na glavi, neumito in nepočesano, so ji že začeli oponašati.

„Raztrgano obleko imaš, Katka!“

Katka se je zasukala in privzdignila krilo.

„Saj bi jo zašila — če pa nimam igle!“ je rekla.

„In na predpasniku — žep se ti bo odtrgal!“

„Saj bi ga zašila — če pa nimam niti!“

„Kaj pa sračje gnezdo? Počesala se nisi, Katka!“

„Če pa nimam glavnika!“

„Pa umila se nisi!“

„Če pa nimam mila! Še koščka mila ne! Pri-

nesite mi vi košček mila!“

„Jaz ti ga prinesem, boš videla,“ je rekel Cenček.

Katka se je še tisti trenutek obrnila k otrokom.

rumenimi kocinami, vodene oči so se smejale in so mežikale; oblečen je bil precej slabo, v starinsko, ogoljeno suknjo s škrici in kratke, ozke hlače.

„Nemški zna!“ je izpregovoril župan tiše in je pokimal.

Nato se je okrenil počasi in stol je zaškripal pod njim.

„Pridi malo sem, Grajžar!“

Tajnik je izpraznil urno svoj kozarec, stopil je k mizi in se je poklonil.

„Dober dan, gospod!“

Po hitrem, gladkem glasu je Kačur takoj spoznal Ljubljanačana.

„To je naš učitelj!“ je razlagal župan. „In to je moj tajnik!“

Tajnik je takoj prisedel. Kačur mu je pogledal natanko v obraz in ni mogel uganiti, če mu je dvajset ali štirideset let.

„Mislim, da se bomo dobro razumeli! Jaz sem namreč inteligenca v tem blagoslovljenem kraju!“ je hitel tajnik, pomežiknil je Kačurju in je narahlo pomignil z glavo proti županu.

„Kako si rekel?“ je prašal župan. „Ali si mislil dobro ali slabo?“

„Rekel sem, da sem inteligenca v tem kraju!“

„Kaj je to?“

„Inteligenca se pravi po slovensko: občinski tajnik; zato ker se pri njem začneja; pri advokatu se neha!“

„Kakšne čudne besede izkoplje na dan!“ se je zasmejal župan. „Vsak hip mu pride druga misel! Zadnjič je vlekel glavarstvo cele tri mesece za nos! Samo lahko je pisal; rekel je, da imamo občinskega tajnika, ki zna samo lahko! Nazadnje sem ga zaprl v keho, dokler se ni spet navadil nemško pisati.“

„Kaj pišete nemško? Iz Blatnega dola?“ je prašal Kačur.

„Kako bi drugače, ko ta lump pravi, da ne zna več slovensko pisati. Še lani je pisal slovensko, zdaj pa pravi, da ga je zadela kap v tiste možgane, kjer je slovensko pisanje.“

„Kaj je res?“ se je začudil Kačur; ozrl se je na tajnika in je ugledal tako klavrn in nakremžen obraz, da se je začudil še bolj.

„Kaj pa vam je?“

„Nič! Kap!“

Župan se je zasmejal od srca.

„Tak je zmerom, glejte! Kadar je len in leži in spi in je in pije po ves teden, pravi, da ga je kap zadela. Zdaj bi rad pijače! — Mica!“

Dekla je prinesla liter na mizo in takoj se je razvedril tajnikov obraz. —

Mračilo se je; Kačur je izpil kozarec in je vstal.

„Kaj že?“ je prašal župan. „No, tak pa pridite vsak dan! Zaradi plače se ne bova prerekala!“

Takoj za Kačurjem je stopil na ulice tajnik.

„Gospod učitelj! Kaj res mislite, da sem res tak bebec?“

„Tega ne mislim!“

„Rečem vam, če bi se človek sam ne kratkočasil, bi moral poginiti! Ali mi verjamete, da stojim časih pred ogle- dalom in si pripovedujem smešnice? — Lahko noč!“

In je hitel nazaj v krčmo.

„Tak je treba biti!“ je pomislil Kačur.

Mraz mu je bilo, ko je stopil v svojo izbo; s čudnim, mrtvim pogledom so gledale nanj črne stene. Kačurju se je zdelo, da je zaklenjen v ječo in njegovo srce je bilo plaho in malodušno.

Ko je upihnil luč in legel, se je prikazal pred njim čisto jasno obraz tovariša, ki je storil nekrščansko smrt. Bled je bil, dolgo tanko brado je imel in oči so ležale v globokih jamah.

„Tudi jaz sem bil nekoč, kakor si ti nocoj! Tudi ti boš nekoč, kakor sem bil jaz, ko sem se zaklenil! V oblake so šle moje misli, vesele, svetle kakor sonce; v blatu so umrle. Ne upaj, da ustvariš kdaj le začetek, le senco, le spomin svojih misli! Kmalu boš začutil vedomeca na svojih prsih, na svojem vratu. Pil bo, srebalo, iz gorkih žil, naravnost iz srca, in tvoje slabotne, brezkrvne roke bodo visele navzdol in nič se ne boš branil! Tako te bo izpilo to življenje, tako te bo do zadnje kaplje izpraznil vedomec, dokler se ne boš zaklenil, kakor sem se bil zaklenil jaz!“

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Slovenska kmetijska šola v Podravljah stopa s šolskim letom 1976/77 v 24. leto svojega obstoja in delovanja. Ustanovljena je bila leta 1953 kot privatna šola, ker avstrijske oblasti kljub ogromnemu krvnemu in materialnemu deležu, ki so ga koroški Slovenci doprinesli k osvoboditvi Avstrije izpod nacizma, niso imele razumevanja za upravičene težnje in potrebe našega naroda.

Borba za lastno kmetijsko šolo, ki je dobila svoj uradni izraz že v zahtevi po kulturni avtonomiji leta 1927, je imela svoje osnove v socialno-poklicni strukturi slovenske narodne skupnosti. Takrat je pretežna večina Slovencev pripadala socialnemu sloju kmečkega prebivalstva. A tudi ob koncu druge svetovne vojne socialna struktura koroških Slovencev ni bila bistveno drugačna.

V času delovanja kmetijske šole v Podravljah pa so gospodarski procesi močno posegli v socialno-poklicno strukturo prebivalstva v državi in deželi, pa tudi v slovenski narodni skupnosti. V deželni merili je do leta 1971 padlo število kmečkega prebivalstva na 11,5 % — znotraj slovenske narodne skupnosti na ca. 33 %. Agrarni strukturni procesi, ki segajo že v gospodarske osnove kmetij z 10—20 ha kmetijske zemlje, imajo za posledico množičen beg kmečke mladine — potencialnih gospodarjev — v druge poklice in čedalje močnejše odhajanje aktivnih kmetov na delovna mesta v druge gospodarske panoge.

Ne da bi se spuščali v oceno, ali je beg od kmečkega dela v druge poklice in druga gospodarska področja v takšnem obsegu upravičen ali ne, dejstvo je, da se število polkmetov, to je gospodarjev, ki postanejo odvisni od stranskega ali glavnega zaslužka izven kmetije, naglo množi in da je v skupini kmetij do 20 ha zemlje že doseglo 75 %. To pomeni, da si morajo v skupini, v katero sodi ca 70 % vseh kmetij, tri četrtine gospodarjev zagotoviti stranski ali glavni zaslužek z delom izven kmetije.

Nakazani procesi razumljivo črpajo substanco in zmanjšujejo zaledje slovenske kmetijske šole, mimo tega pa za našo skupnost skrivajo v sebi potencialno nevarnost pospešenega odtujevanja slovenske zemlje in migracije kmečkega prebivalstva v industrijske centre.

Medtem ko imajo čiste kmetije (Vollerwerbsbetriebe) možnost, da s strokovnim šolanjem bodočih gospodarjev pridobijo strokovne osnove, ki jih terja sodobna kmetijska proizvodnja, pa polkmetje (Nebenerwerbsbauern) zvečine ostanejo brez strokovne usposobitve. Posledica je, da so te kmetije neurejene in da kot take bremenijo gospodarje tako v pogledu na vezanje njihovih mezdnih plač za potrebne investicije, kakor tudi glede na stalno fizično preobremenitev z dodatnim delom.

Uspešno opravljanje polkmetije nujno predpostavlja preusmeritev in poenostavitev kmetijskega proizvodnega procesa, za kar pa polkmetom manjkajo strokovne osnove. Le z odločnimi, strokovno fundiranimi posegi v obstoječo strukturo polkmetij je možno bistveno zmanjšati delovni čas in fizično razbremeniti človeka, ki po delu v tovarni ali na drugem delovnem mestu opravlja še potrebna dela na lastni kmetiji.

Zato zasluži polkmetje vso skrb in pozornost tako s strani naše strokovne ustanove, kakor tudi s strani slovenskih kmečkih organizacij. Za naše narodno hotenje je bistveno, da so polkmetje lastniki nad 50 % kmetijske zemlje, da so torej skupno s čistimi kmetijami čuvarji slovenske zemlje in da spričo tega predstavljajo važen faktor za teritorialno prisotnost Slovencev na Koroškem.

Problematika dosedanjega obiska kmetijske šole v Podravljah

Slovenska kmetijska šola — nezahvalna in nehotena od dežele in države — ni imela lahkega življenja. Zaradi privatnega statusa — pravico javnosti je dosegla šele 18 let po ustanovitvi — je bila od vneza začetka potisnjena v povsem neenakopraven položaj. To dejstvo so v polni meri izkoristili nemško-nacionalistični in šovinistični krogi na Koroškem. Na slovenske kmečke ljudi so — med

njimi celo uradniki kmetijske zbornice in deželne vlade — pritiskali s parolami, da slovenska kmetijska šola ne nudi enakovrednega strokovnega pouka in da njena spričevala v Avstriji nimajo veljave; tako so jih v dokajšnjem številu odvrčali od lastne kmetijske šole.

Od leta 1954 do 1960 je podraveljska kmetijska šola zaradi kratkovidnosti takratnega vodstva slovenske desnice morala celo konkurirati z drugo slovensko kmetijsko šolo, ki je bila ustanovljena v Tinjah, kar je umevno negativno odsevalo na število učencev.

V najhujši stiski pa se je slovenska kmetijska šola znašla v šolskem letu 1965/66, ko je zaradi izpada 1. letnika padlo število učencev na 4. V tej kritični situaciji je prišla rešitev za podraveljsko šolo v obliki priznanja statusa skupne slovenske šole s strani obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev. Sporazum je sledil kompleksnemu popisu potencialnih učencev za 10 let naprej. Tako dobljeni rezultati so zagotavljali življenjske osnove za skupno slovensko kmetijsko šolo za vse obdobje, ki ga je anketa zajela.

V pogledu na vpis je kmetijska šola sicer ponovno zaživela, vendar z ureditvijo skupne šole niso bili odpravljeni dejavniki, ki so dotlej negativno vplivali na dotok učencev. Šola v Podravljah je slej ko prej ostala privatna in v odnosu do tovrstnih nemških kmetijskih šol neenakopravna.

Ko so avstrijske oblasti leta 1971, z osemnajstletno zamudo, slovenski kmetijski šoli končno le priznale pravico javnosti, se je socialna struktura koroških Slovencev pod vplivom gospodarskih procesov tako dalekosežno spremenila, da status javnosti za kmetijsko šolo ni več imel enake teže kot če bi bil podeljen ob njeni ustanovitvi.

Podelitev pravice javnosti, čeprav ni rešila tudi vprašanja finansiranja šole, pa je podraveljski šoli le prinesla pravice, ki so ji zagurale njen nadaljnji obstoj. Med te pravice spada javnopravno priznanje spričeval, kar pomeni, da absolventi podraveljske kmetijske šole brez zadržkov lahko nadaljujejo šolanje na višjih kmetijskih šolah in da so brez komplikacij pripuščeni k pošolskim strokovnim izpitom. Nadalje sodi sem pravica do zakonite internatske in šolske podpore, do brezplačnih šolskih knjig in do povrnitve voznih stroš-

kov na relaciji šola—bivališče.

Status javnosti, brez katerega privatna šola ob danih zakonitih ureditvah ne bi mogla obstojati, pa v koroški atmosferi spričo neoviranega delovanja in nasprotovanja šovinističnih in nemško-nacionalističnih sil še ne pomeni enakopravnih izhodišč za svobodno in neovirano delovanje šole. Na področju pridobivanja učencev še naprej nemoteno delujejo kmetijski šoli sovražni dejavniki, ki šoli osparavajo pridobljene zakonite pravice in s prikrojenimi lažnimi parolami in pritiski odvrčajo slovenske kmečke ljudi od lastne šole. Elementi zapostavljanja kmetijske šole segajo od dezinformacij kmečkega prebivalstva, preko pritiskov glede strokovne pomoči pa do groženj o izgubi pravice do pocenjenih kreditov in subvencij.

ga upadanja števila učencev: od povprečno 15,6 učencev v obeh letnikih v prvem desetletju na povprečno 12 v drugem desetletju in na povprečno 11,7 učencev v zadnjem obdobju.

Nakazana tendenca nenehne zmanjševanja števila učencev pa ni slučajna, niti ni omejena na našo kmetijsko šolo, marveč ima svoje osnove v že omenjenih gospodarskih strukturnih procesih.

Vprašanje bodoče usode slovenske kmetijske šole v Podravljah

Ker strukturni procesi v kmetijstvu nikakor niso zaključeni, marveč je treba računati še z nadaljnjim upadanjem števila kmečkega prebi-

tako politehnični letnik kakor tudi poklicno šolanje.

Ce bo novi kmetijsko-šolski zakon v tej obliki uzakonjen, o čemer ni dvoma, ker vsebinsko odgovarja dolečbam zveznega kmetijsko-šolskega zakona, bo kmetijska šola v Podravljah, v kolikor ne bo dosegla višjega tipa šole, ostala eno leto brez vpisa v prvi letnik. Pri tem pa še ni mogoče odgovoriti na vprašanje, kako se bodo zadržali naši kmečki ljudje. Verjetnost, da bodo dajali prednost nemškimi šolam višjega tipa, takim, ki bodo vključevale poklicno šolo ali poklicno šolo in politehnični letnik, bo vsekakor večja kakor je bila doslej.

Tendenca upadnja števila učencev in določbe novega kmetijsko-šolskega zakona nas silijo, da temeljito preučimo število učencev za politehnični

Položaj in problematika slovenske kmetijske šole v Podravljah

V Veselah ob Klopinskem jezeru je bilo — kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista — srečanje absolventov slovenske kmetijske šole v Podravljah. Ravnatelj šole dipl. inž. Franc Einspieler je ob tej priložnosti orisal dosednji razvoj podraveljske šole ter opozoril na probleme, ki jih bo treba urediti za nadaljnji obstoj te pomembne ustanove koroških Slovencev. V naslednjem objavljamo njegova izvajanja.

Uredništvo

valstva, se nujno vsiljuje vprašanje bodoče usode slovenske kmetijske šole v Podravljah.

Ce upoštevamo, da je na Koroškem 50 % kmetij, ki posedujejo manj od 10 ha zemlje in da 70 % kmetij sodi v velikostno skupino do 20 ha zemlje, moramo biti spričo procesov gospodarskega razkroja, ki so že zajeli kmetije nad 10 ha zemlje, zares zaskrbljeni tako za naše kmetijstvo kakor tudi za kmetijsko šolo v Podravljah. Zastaviti si moramo vprašanje, kako v bodoče urediti šolo, da bo še naprej služila gospodarskim in narodnim potrebam naše skupnosti.

Mimo nakazanih težkoč glede vpisa učencev pa nas postavlja novi kmetijsko-šolski zakon, ki je bil v osnutku posredovan tudi Slovenski kmečki zvezi kot nositeljici pravice javnosti za kmetijsko šolo v Podravljah — pred nadaljnje težke probleme. Osnutek novega zakona, ki utegne biti uzakonjen že v kratkem, sicer še naprej deli področje kmetijskega šolstva na poklicne (Berufsschulen) in strokovne šole (Fachschulen). Tudi glede šolske obveznosti kmečkih sinov, ki ostanejo na kmetijah, ni sprememb; šolska obveznost traja za vse kmečke fante, v kolikor se ne odločijo za obisk višje šole ali ne nastopijo učne dobe, do izpolnitve 18. leta starosti.

Na področju strokovnega šolstva — kar je predvsem za našo šolo pomembno — pa osnutek novega kmetijsko-šolskega zakona predvideva tri tipe šol:

1. **Kmetijsko strokovno šolo s 1.300—1.500 ur pouka v enem ali dveh letih** (sem sodi podraveljska kmetijska šola). V ta tip šole bo — za razliko od doslej — možen vpis le po predhodnem obisku 1. letnika poklicne šole ali po uspešno opravljenem sprejemnem izpitu. K sprejemnemu izpitu pa bodo pripuščeni samo kandidati, ki bodo po politehničnem letniku absolvirali še nadaljnje šolsko leto ali eno leto učne dobe.

2. **Kmetijsko strokovno šolo s 1.800—2.100 šolskih ur v dveh letnikih**. Ta tip šole vključuje tudi poklicno šolanje; za vpis torej ni potreben obisk poklicne šole.

3. **Kmetijsko strokovno šolo z 2.800—4.500 ur pouka v treh do štirih letnikih**. Ta tip šole vključuje

letnik in potencialnih učencev s področja čistih kmetij in polkmetij, ki bi prišli v pošteve za kmetijsko šolanje. Šele na osnovi realnih rezultatov ankete se bomo lahko odločili za bodočo ureditev šole v Podravljah.

Pri obravnavi tega vprašanja je zanimivo omeniti, da so na Koroškem poleg že obstoječega tipa triletne strokovne šole (to je šole, ki vključuje politehnični letnik in poklicno šolo) tendence za ureditev dvorazredne celoletne kmetijske strokovne šole in agrarno-trgovske šole. Dvorazredna celoletna kmetijska šola naj bi v prvem razredu zadostila zahtevam politehničnega letnika, v drugem razredu pa bi s celoletnim poukom posredovala snov dosedanjega klasične kmetijske šole. V ta tip šole pričakujejo predvsem dotok učencev s polkmetij. Absolventi takih šol, ki bi s šestnajstim letom zaključili strokovno šolanje, bi nato imeli še možnost, da nastopijo učno dobo na drugem poklicnem področju. Agrarno-trgovska šola pa bi bila neke vrste simbioza med kmetijsko in trgovsko šolo.

Povzetek in zaključek

Svoja izvajanja ne bi rad zaključil, ne da bi povzel bistvene elemente, ki jih bo treba upoštevati pri presoji o bodoči ureditvi šole v Podravljah.

1. Če kmetijska šola v Podravljah ne bo dosegla višjega tipa, bo vpis v bodoče možen le po predhodnem obisku prvega letnika poklicne šole ali po uspešno opravljenem sprejemnem izpitu. Praktično bo to za podraveljsko kmetijsko šolo pomenilo, da bo v šolskem letu 1976/77 ostala brez prvega letnika in le s tremi učenci v drugem letniku.

2. Sprememba ustroja podraveljske šole, bodisi v smeri tipa šole, ki vključuje poklicno šolanje, ali dvorazredne celoletne šole, ki vključuje politehnični letnik, ali pa agrarno-trgovske šole bo možna le na osnovi izčrpnega popisa in analize potencialnih učencev.

3. Kmetijska šola v Podravljah je 23 let služila potrebam kmetijstva in neposredno ter posredno doprinesla svoj delež k gospodarskemu in etničnemu hotenju naše narodne skupnosti. Naloga vseh nas je, da zastavimo svoje sile za ureditev take šole v Podravljah, ki bo še naprej delovala v korist naše narodne celote.

	1970	1971	1972	1973	1974	1975
število potencialnih učencev	32	31	29	31	33	24
1. letnik Podravljah	7	6	9	5	7	4
1. letnik nemške kmetijske šole	9	8	10	4	3	2
srednje šole	3	2	1	5	6	8
nastop učne dobe	2	4	10	15	17	9

Iz gornjega prikaza jasno izstopa tendenca upadanja števila vpisov na kmetijsko šolo v Podravljah, a tudi odhajanja na nemške kmetijske šole, medtem ko je močno izražena tendenca naraščanja števila potencialnih učencev, ki odhajajo v druge poklice in takih, ki nadaljujejo šolanje v višjih šolah.

Število učencev na kmetijski šoli v Podravljah

leto	1. letnik	2. letnik	skupno
1953/54	18	—	18
1954/55	17	11	28
1955/56	6	11	17
1956/57	11	5	16
1957/58	—	9	9
1958/59	16	—	16
1959/60	5	9	14
1960/61	9	—	9
1961/62	7	7	14
1962/63	11	4	15
1963/64	5	5	10
1964/65	6	4	10
1965/66	—	4	4
1966/67	8	—	8
1967/68	6	8	14
1968/69	12	—	12
1969/70	8	11	19
1970/71	7	8	15
1971/72	6	6	12
1972/73	9	7	16
1973/74	5	9	14
1974/75	7	4	11
skupno	183	128	

povprečno na leto	8	5,8	13,5
povprečno v prvem desetletju	10	5,6	15,6
povprečno v drugem desetletju	6,7	5,3	12,0
povprečno v zadnjem triletnem obdobju	5,3	6,3	11,6
delež absolventov: 70 %			

Dunajski razgovori v stvarni luči

(Nadaljevanje s 1. strani)

z narodno skupnostjo brez preštevovanja, zaradi česar je bilo tudi mogoče stvarno razpravljati. Na ta način je prišlo tudi v nekaterih vprašanih do zblizanja stališč in to zlasti glede potrebe pospeševanja narodnih skupnosti, glede krajevnega in stvarnega območja nameravanega zakona o narodnih skupnostih in še glede sestava predvidenih svetov narodnih skupnosti kot bodočih zakonitih svetlovalnih organov vlade za vprašanja narodnih skupnosti.

Ni pa prišlo do zblizanja v bistvenem vprašanju uporabe slovenskega uradnega jezika dodatno k nemščini, medtem ko sta bili vprašani dvojezičnih topografskih napisov in označb ter šolstva iz dosedanjih razgovorov bolj ali manj sploh izvzeti.

Tako so ostala bistvena vprašanja še odprta in bi sklenitev zakona o narodnih skupnostih tudi ob

upoštevanju nekaterih stališč slovenske narodne skupnosti nikakor ne pomenila uresničitve in izvedbo določil člena 7 državne pogodbe!

Zato smo koroški Slovenci na razgovorih tudi nedvoumno poudarili, da smo mnenja, da je boljše najti tudi v daljših razgovorih sporazumno znosno rešitev, kakor sedaj čez noč sprejeti zakon, ki ponovno ne bi pomenil izvedbo člena 7, torej mednarodnih manjšinsko-varstvenih določil, katerim se tudi nekaterim pospeševalnim ukrepom na ljubo nikdar ne moremo odreči. Če smo doslej prenesli čez 20 let zamudnega reševanja, smo pripravljeni še nekaj časa čakati, če je resnična volja za sporazumno reševanje.

Naše spomenice, številne vloge in sedanje 35 strani obsegajoče stališče do zakona o narodnih skupnostih so dejansko dokazi naše stalne pripravljenosti za sporazumno reševanje in trenutni razgo-

vori ne pomenijo — kakor to skuša prikazati tisk — našega odstopanja od načelnih stališč, marveč stvarni pristop ekspertov do naših predlogov in gledišč. V tem je vsekakor bistvena sprememba kvalitete razgovorov, ki jo pozdravljamo in želimo, da ne bi bila le na strani ekspertov, marveč zlasti tudi na strani pristojnih v vladi in parlamentu, ki bodo dokončno odločali.

Le od slednjih je torej odvisno, ali se bodo nadaljevali poskusi sporazumnega reševanja v trenutnem stvarnem vzdušju in z resnično pripravljenostjo za znosno rešitev — mi smo vsekakor resno pripravljeni — ali pa nam bodo kakor pri vseh dosedanjih manjšinskih zakonih z izvajanjem zahtev nacionalističnih krogov oktroirali le svoje, za nas nesprejemljive rešitve. Temeljita analiza „hearinga“ pred parlamentom bo vsekakor omogočila točnejši odgovor na to vprašanje.

MEDNARODNO ZUNANJETRGOVSKO PODJETJE

odpira v Celovcu novo predstavništvo, v okviru katerega razpisuje prosto delovno mesto

TAJNICE

Pogoj za sprejem znanje obeh deželnih jezikov, strojepisja in stenografije. Nekajletna praksa je zaželjena.

Ponudbe pod označbo „Tajnica“ na uredništvo našega lista.

Št. Vid v Podjuni

Materinski dan — dan, ko počastimo naše matere. Vendar pa ta dan v letu vzbuja skrb, kot da je samo ta dan tisti, ko se izmed ostalih spominjamo svoje matere. Toda življenje slehernega človeka je tesno povezano z materjo. Beseda mati — mama spada med prve besede, ki smo jih znali izreči. A krivični bi bili, če bi to povezavo omejili le na otroštvo. Kajti mati nas spremlja skozi vse življenje, četudi je morda že v grobu.

To so bile pozdravne besede predsednika SPD „Danica“ Stanka Wakouniga na proslavi materinskega dneva, v nedeljo 9. maja 1976 v dvorani pri Voglu v Št. Primožu, kamor je vabila mladina našega društva. Vabilu se je odzvalo mnogo mamic in tudi drugega občinstva. Ljudje so prišli, da bi videli predstavo, ki je bila pripravljena v čast našim mamicam.

Ko se je odprl zastor, se je občinstvu razgrnila čudovita slika, zakaj na odru je stalo 45 otrok od štirih do dvanajstih let, polnih mladostne vne- me in pričakovanja, da pokažejo kaj so se za ta dan naučili. Ob spremljavi harmonikašev Stanka Polcerja in Hanzija Kežarja, ki je otroke tudi pripravil za nastop, je otroški zbor

ubrano zapel pet pesmi. Med posameznimi pevskimi točkami pa so bile vpletene razne deklamacije, katere so posamezniki dobro podali in so pri poslušalcih, tako kot tudi pevci, našli dober odziv. Tudi naslednja slika na odru nas je razveselila. Nastopila so dekleta ob spremljavi citer na katere je igrala Marjanca Polcer, ter harmonikaša Stanka Polcerja in zapele več koroških narodnih pesmi. Tudi tu so sodelovali mladi deklamatorji, ki so z raznimi pesnitvami prikazali dobroto in potrpežljivost materinega srca. Potrpežljivost pa je pokazal tudi Hanzij Kežar, ki je z otroci naštudiral celotni spored.

Drugi del sporeda je izvajal mešani zbor SPD „Danica“, tudi pod vodstvom Hanzija Kežarja. V tem delu pa so se prireditelji spomnili tudi 100-letnice rojstva pisatelja Ivana Cankarja, ki je veliki del svojega pisanja posvetil materi. Predsednik Stanko Wakounig je med pevskimi točkami bral odlomke Cankarjevih črtic v katerih je pisatelj ovekoval dušo svoje matere.

Tako je materinska proslava v Št. Primožu imela dvojni namen. Povezava le-te s 100-letnico rojstva Ivana Cankarja je bila povsem na mestu, kajti malo je pisateljev, ki so v svojem umetniškem delu posvetili toliko časa in ljubezni materi, kot on. Zato je celotna prireditev bila zelo uspešna, tako po umetniški ravni kot s strani obiska. Po zaključku pa so prosvetaši „Danice“ mamice povabili na malo gostijo in jim tako izkazali svoje spoštovanje in ljubezen.

Daniela

Veličastna osrednja proslava...

(Nadaljevanje s 3. strani)

gesel med narodnoosvobodilno vojno in da je pod tem geslom zasedal tudi prvi svobodni in revolucionarni parlament na osvobojenih tleh Slovenije — Kočevski zbor odposlancev slovenskega naroda. „Mislim,“ je dejal Kardelj, „da je to največje priznanje, ki ga lahko umetniku da njegov narod in pa čas. Pravim tudi čas, kajti tudi danes, sto let po njegovem rojstvu, je Cankarjeva umetniška beseda enako živa in enako veljavna, kakor je bila tedaj, ko je bila izrečena. Naša proslava pa naj bo samo delček tega priznanja in obenem izraz našega ponosa, da sta slovenski narod in slovensko delavsko gibanje dala takega ustvarjalca umetnosti, humanistične misli in revolucionarne ideje.“

Drugi govornik je bil podpredsednik SAZU akademik dr. Bratko Kreft (zaradi pomanjkanja prostora bomo glavne misli iz njegovih izjav objavili v prihodnji številki našega lista — op. ured.), nato pa so izbrani igralci iz vseh slovenskih poklicnih in tudi nekaj amaterskih gledališč izvajali odsko priredbo znanega Cankarjevega dela „Hlapec Jernej in njegova pravica“.

Poleg osrednje proslave pa se v Sloveniji, med zamejskimi Slovenci in sploh širom po svetu, kjer živijo Slovenci, vrstijo še najrazličnejše druge prireditve, posvečene stoletnici rojstva Ivana Cankarja. V ta okvir sodijo med drugim tudi otvoritev novega poslovnega prostora knjigarne „Naša knjiga“ v Celovcu; gostovanje članov Primorskega dramskega gledališča Nova Gorica, ki so v nedeljo v Beljaku, v terek pa v Celovcu kot gostje SPD „Bisernica“ izvajali dramati-zacijo Cankarjevega „Martina Kačurja“; in zlasti predstavitev najnovejšega slovenskega umetniškega filma „Idealist“ (posnelega po Cankarjevem „Martinu Kačurju“) v Ce-

lovcu, Št. Jakobu v Rožu in na Čajni po posredovanju Slovenske prosvetne zveze. Take in podobne prireditve se bodo vrstile še skozi celo leto, kajti proslavljanje Cankarjevega jubileja je preraslo v pravo kulturno gibanje — kakor je dejal sekretar odbora za proslave Milja Rotovnik — z globoko kulturno politično vsebino, katere pravi smisel je lahko le nenehen boj za to, da vrednote, za katere se je bojeval Cankar in ki predstavljajo najzlahnejšo vsebino osvobodilnih naporov delavskega razreda in vseh, postajajo kar najbolj vikane v politični in kulturni program.

Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem prireja v času od 27. do 30. maja 1976 (od četrтка do nedelje)

IZLET NA OTOK KRK

Smer potovanja: Celovec - Ljubljana - Rijeka - Omišalj (otok Krk) - Krk - Baška - Omišalj - Senj - Plitvice - Karlovac - Novo mesto - Ljubljana - Celovec.

Cena: šil. 800.— za člane društva; šil. 880.— za nečlane. Prijave do 10. maja 1976 — Österreichisch-jugoslawische Gesellschaft, 9021 Klagenfurt, Postfach 134

ŠPORTNI

ŠPORTNI

ŠPORTNI

ŠPORTNI

● LJUBLJANA SLOVESNO PROSLAVILA 31. OBLETNICO SVOBODE — V „ŠTAFETI ZMAGE“ 4 KOROŠKE EKIPE

Preteklo soboto in nedeljo je glavno mesto Slovenije Ljubljana proslavilo svojo 31. obletnico osvoboditve. V okvir slovesnih proslav so spadale športne prireditve, ki so bile pripravljene pod nazivom „Pohod po poteh partizanske Ljubljane“ že dvajseti po vrsti. V vseh disciplinah jubilejnega XX. pohoda „Po poteh partizanske Ljubljane“ je sodelovalo nad 80.000 tekmovalcev in rekreativcev, ki so na svoj način proslavili obletnico končanega boja v mestu Ljubljana, ki se nikdar ni vdalo okupatorju in ki nosi zaslužen ime mesta heroja.

Otvoritev množičnega manifestativnega pohoda „Po poteh partizanske Ljubljane“ sta tvorila že v soboto pohoda na 10.000 m in 5.000 m, ki sta se ob 11. uri dopoldan stekla skupaj s „štafeto mladosti“ na Trgu revolucije. Med sobotne prireditve pa je šla tudi invalidska štafeta na vozičkih 4x400 m.

Nadvse vabljev v športnem oziru pa je bil nedeljski program pohoda „Po poteh partizanske Ljubljane“. Mladi kolesarji so se poskusili na tradicionalni krožni trasi, nato pa je sledil mednarodni kolesarski kriterij prijateljstva, ki je kot tretja etapa štel k jubilejni X. kolesarski dirki Alpe-Adria. Ljubljanski „Kriterij prijateljstva“ je zmagal Peter Thaler iz Zvezne republike Nemčije pred Jagljo (Poljska) in Benačekom (ČSSR). Ljubljanski zmagovalci 3. etape pa je bil naposled tudi zmagovalci jubilejne kolesarske dirke Alpe-Adria. Po reviji kolesarjev pa so na spominski krožni progi zažvižgali atleti, ki so v „Štafeti zmage“ tekli 3x1000 m (za moške ekipe) oziroma 3x600 m (za ženske ekipe). Štafete zmage so se udeležile tudi štiri ekipe s Koroške: 3 ekipe dijaškega doma in fantovska ekipa Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ekipa dijaškega doma so zasedle v skupini osnovnih šol mesta 44 (Stanko Inzko, Hanzij Schumer, Pepi Schumer), 66 (Vili Ošina, Silvo Kumer, Daniel Bogataj) in 68 (Oto Laussegger, Mirko Wieser in Toni Koncilja). Ekipa Slovenske gimnazije (Ciril Hribar, Rudi Primik, Milan Blažej) pa je bila 23. Tekmovalci slovenskih ekip iz Koroške niso segli po zmagovalnih plaketah. Njihova udeležba je bila pomembnejša. Med štafetnim tekmovanjem pa so prispeli na cilj prvi udeleženci partizanskega marša na 25.000 m in partizanskega marša na 8000 m. Veličasten pa je bil „Tek prijateljstva“, tek v spomin okupirane Ljubljane dolg nad 4200 m, katerega se je udeležilo nad 90 tekmovalcev iz 39 mest 14 držav. Zmagal je favorit Victor Mora iz Columbij, pred lanskoletnim zmagovalcem Simoesom iz Portugalske.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gosometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

● TESNA ZMAGA ZA SAK — IZID TEKME PROTI HÖRTENDORFU POTRJEJ

Težje kot je bilo pričakovati, je enajsterica Slovenskega atletskega kluba minulo soboto točkovala v prvenstveni tekmi z ekipo iz Gospe svete. SAK je z zadetkom, ki ga je v zadnjih minutah igre dosegel Jože Fera, tesno zmagal 1:0. Lažje pa se je godilo drugemu slovenskemu zastopniku v 2. nogometnem E razredu ekipi iz Sel. Selani so doma premagali ekipo iz Krive Vrbe sigurno s 4:1. Za Selane, ki so se po porazih kot kaže opomogli, so dosegli gole Florijan Dovjak 2, Nanti Olip in Franc Dovjak.

Po minulem nogometnem kolu je stanje Slovenskega atletskega kluba izredno ugodno. Najhujši tekmeč, ekipa iz Poreč, je namreč v Št. Janžu iztržil le remi 1:1. Začasno ima potemtakem Slovenski atletski klub nasok 4 točk, a ima v seštevku igro več od tekmecev. Koroška nogometna zveza je namreč po protestu SAK razveljavljeno tekmo proti Hörtendorfu, ki se je končala z zmago 1:0 za SAK, na seji v petek zvečer priznala. Tekma je bila, kot znano, razveljavljena, ker jo je sodnik predčasno ukinil.

V prihodnjem prvenstvenem kolu je na sporedu prvenstvena tekma med četrtouvrščeno ekipo iz Škofjega dvora in vodečim SAK. Tekma je predločilnega pomena in bo v nedeljo, ob 16.30 uri v Škofjem dvoru.

● MLADINCI SAK ŠTEJEJO MED NAJBOLJŠE EKIPE KOROŠKE

Ob koncu minulega tedna je mladinska nogometna ekipa Slovenskega atletskega kluba prestala kar dve hudi preizkušnji. V soboto so imeli mladinci SAK v gosteh ekipo iz Ebenthala in jo porazili z 2:0, na materinski dan pa so mladinci SAK gostovali pri najhujšem tekmeču v boju za prvo mesto — pri sovrstnikih kluba DONAU v Celovcu. Mladinci so težko preizkušnjo prestali izredno dobro, saj so ta dan slavili visoko zmago 7:2 (5:0). Zablestela sta posebej Marjan Velik in Justin Polanšek, za katere vlada zanimanje tudi s strani vodje koroške mladinske reprezentance Hohenbergerja. Njihova igra je pokazala, da nedvomno štejeta med največje talente koroškega mladinskega nogometa. Sploh pa je treba pohvaliti celotno moštvo mladinske ekipe Slovenskega atletskega kluba, za katero menijo vidni predstavniki koroškega nogometa, da šteje na Koroškem med najboljše.

Z zmagama ob koncu tedna je mladina SAK obdržala 1. mesto na lestvici mladinske skupine G. SAK vodi z 38 točkami pred sovrstniki iz Blatograda (37, Blatograd je zmagal 12:0 v Porečah) in DONAU (35). Naslednja prvenstvena tekma bo v nedeljo, 16. maja, ob 17.30 uri na Koschatovem igrišču v Celovcu, nasprotnik pa bo mladinska ekipa iz Šmarjete.

Koroško zgodovinsko društvo bo v ponedeljek 17. maja 1976 ob 11. uri v avli koroškega deželne muzeja otvorilo

POSEBNO RAZSTAVO

„Pernhart, gradovi in razvaline, risbe in skice“

Člani zgodovinskega društva in gosti prisrčno vabljeno.

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ in mešani pevski zbor v Št. Jakobu v R. vabita na

STILNI KONCERT ROŽANSKE LJUDSKE PESMI

Zborovodja: Lajko Milisavljevič

v nedeljo 30. maja 1976 ob 20. uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 15. 5.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 16. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 17. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Slovenski samospeli — Dr. R. Vospèrnik: Pogovori v skupini (pravilno zadržanje v diskusiji in prednosti skupinskega pogovora).

TOREK, 18. 5.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 19. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin.

PETEK, 21. 5.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Iz ljudstva za ljudstvo.

TISKARNA

založniške in tiskarske družbe z o. j.

DRAVA

Podlublje/Unterloibl 41
9163 Podgora/Unterbergen
(Tel. 232 in 250)

razpisuje ob koncu šolskega leta mesto

vajenca

ki se želi izučiti za črkostavca

Pogoji za sprejem:

Znanje obeh deželnih jezikov in dovršena glavna šola ali nižja gimnazija. Interesenti se lahko oglašijo na zgornji naslov, kjer je možen podrobnejši razgovor in ogled delovnega mesta.